

บทที่ 4

ศาสนาคริสต์และความสำคัญของสันตะปาปา

เค้าโครงเรื่อง

1. การก่อตั้งและการแพร่ขยายตัวของศาสนาคริสต์
2. ความสำคัญและความมั่งคั่งของวัดและพระในศาสนาคริสต์
3. บทบาทและความสำคัญของสันตะปาปาหรือสังฆราชที่โรม
4. สงครามครูเสด
5. การปฏิรูปศาสนาในยุคกลาง

สาระสำคัญ

1. การก่อตั้งและการแพร่ขยายตัวของศาสนาคริสต์

ศาสนาคริสต์ มีศาสดา คือ พระเยซูคริสต์ มีหลักคำสอนสำคัญคือ คัมภีร์ไบเบิล มีสาวกคนสำคัญ คือ เซนต์ ปอล ศาสนาคริสต์แพร่ขยายตัวอย่างกว้างขวางเพราะได้รับการสนับสนุนจากกษัตริย์

2. ความสำคัญและความมั่งคั่งของวัดและพระในศาสนาคริสต์

วัดเป็นศูนย์กลางสำคัญทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษาศิลปวรรณคดี ขนบธรรมเนียมประเพณี และความนึกคิดของประชาชน

วัดมีความมั่งคั่ง เนื่องจากมีรายได้หลายทาง เช่น การบำรุงศาสนา ภาษีที่ดิน และค่าธรรมเนียมต่าง ๆ

พระในคริสต์ศาสนามีบทบาทและอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของประชาชนในยุคกลางทุก ๆ ด้าน

3. บทบาทและความสำคัญของสันตะปาปาหรือสังฆราชที่โรม

สันตะปาปา หรือ สังฆราชที่โรมเป็นประมุขที่สูงที่สุดทางศาสนา ทั้งนี้เนื่องจาก

ประวัติศาสตร์ สถานที่ตั้ง และความสามารถสังฆราชที่โรมทำให้พระองค์เป็นผู้นำสูงสุดทางศาสนาคริสต์ ความร่วมมือและความขัดแย้งกันระหว่างสันตะปาปากับกษัตริย์ ความเสื่อมของสันตะปาปาและคริสต์ศาสนา

4. สงครามครูเสด

สงครามครูเสดเป็นสงครามสู้รบระหว่างพวกคริสเตียนกับพวกมุสลิม เพื่อแย่งชิงดินแดนศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา คือ เมืองเยรูซาเล็ม สาเหตุของสงครามเกิดจาก ศาสนา การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และความเชื่อ

สันตะปาปาในศาสนาคริสต์มีบทบาทและอิทธิพลสูงมากในช่วงของสงครามครูเสด สามารถชักชวนบุคคลทุกระดับชั้นไปร่วมในสงครามครูเสด ซึ่งมีคณะบุคคลต่าง ๆ เดินทางไปหลายกลุ่ม สงครามครูเสดกินระยะเวลายาวนานประมาณ 200 ปี ผลของสงครามครูเสดก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในยุโรปอย่างมาก

5. การปฏิรูปศาสนาในยุคกลาง

มีความพยายามที่จะปรับปรุงและปฏิรูปศาสนาในยุคกลางด้วยบุคคลหลาย ๆ กลุ่ม เช่น ผลงานของเซนต์ เบเนดิกต์ สำนักบวชซิสเตอร์เซียน ขบวนการคลุณี จอห์น วิคลิฟ และจอห์น ฮุส เป็นต้น เพื่อปรับปรุงข้อปฏิบัติของวัดและความประพฤติของพระให้เหมาะสม แต่การปฏิรูปศาสนาในยุคกลางไม่ประสบความสำเร็จมากนัก

จุดประสงค์การเรียนรู้

หลังจากศึกษาบทนี้แล้ว นักเรียนสามารถ

1. อธิบายการก่อตั้งและการแพร่ขยายตัวของศาสนาคริสต์ได้
2. อธิบายบทบาทและความมั่งคั่งของวัดและพระในศาสนาคริสต์ได้
3. อธิบายบทบาทและความสำคัญของสันตะปาปาหรือสังฆราชที่โรมได้
4. อธิบายสาเหตุและผลของสงครามครูเสดได้
5. อธิบายการปฏิรูปศาสนา และรู้เรื่องราวอย่างสังเขปของนักปฏิรูปศาสนาคนสำคัญในยุโรปยุคกลางได้

ความนำ

ในบทที่ 4 นี้ จะศึกษาเรื่องของศาสนาคริสต์ที่ได้แพร่หลายเป็นที่นิยมนับถือของประชาชนอย่างกว้างขวาง ความสำคัญและความมั่งคั่งของวัด บทบาทและอิทธิพลอย่างมากของสันตะปาปา ผู้เป็นประมุขสูงสุดของศาสนจักรและมีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันกับกษัตริย์ผู้เป็นประมุขของอาณาจักรมีผลทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างอำนาจของศาสนจักรและอาณาจักรหลายครั้ง วิธีการลงโทษทางศาสนา ความเสื่อมอำนาจของสันตะปาปาและศาสนจักร สาเหตุและผลของสงครามครูเสด นักคิด และนักปฏิรูปศาสนาที่สำคัญในยุคกลาง

1. การก่อตั้งและการแพร่ขยายตัวของศาสนาคริสต์

ศาสนาคริสต์กำเนิดมาจากคำสอนและภารกิจของพระเยซูคริสต์ (Jesus Christ) มีหลักคำสอนสำคัญอยู่ในคัมภีร์ไบเบิล (Bible) สถานที่ประสูติของพระเยซูอยู่ที่ดินแดนปาเลสไตน์ เมื่อประมาณ 2,000 ปีมาแล้ว ซึ่งในขณะนั้นดินแดนบริเวณนี้อยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรโรมัน

มีสาวกคนสำคัญ คือ เซนต์ปอล (St. Paul) ผู้ให้กำเนิดวิชาเทววิทยา (Theology) เป็นผู้วางกฎเกณฑ์ระเบียบปฏิบัติทางศาสนาให้สอดคล้องกับคำสอนของพระเยซู และจัดระเบียบระบบบริหารองค์การศาสนา ทำให้ศาสนาคริสต์มีประสิทธิภาพเผยแพร่ออกไปต่างถิ่นอย่างกว้างขวางแทนที่จะเผยแพร่อยู่นิ่งเฉยที่ท้องถิ่น

พระเยซูทรงเป็นพระบุตรของพระเจ้าผู้เป็นเจ้า (The Son of God) ที่ได้รับการเลือกสรร (The Chosen Person) ให้มาเป็นผู้นำมนุษย์ทางด้านจิตใจ ไม่ใช่ทางด้านการเมือง มีคำสอนของพระเยซูเกี่ยวข้องกับการเมืองน้อยมาก ที่กล่าวหาตึงถึง ได้แก่ “จงมอบแก่ซีซาร์ในสิ่งที่เป็นของซีซาร์” ทางด้านสังคมพระเยซูทำงานได้ผลดีมากช่วยเหลือคนเจ็บไข้ให้หายจากโรคภัย สั่งสอนประชาชนให้ทำความดีต่อตนเอง ต่อเพื่อนมนุษย์ และต่อพระเจ้า เพื่อจะได้มีสิทธิไปสวรรค์ในโลกหน้า มีคนนับถือพระเยซูจำนวนมาก ทำให้รัฐบาลที่โรมเกรงว่าจะเกิดการกบฏ ทหารโรมันจึงจับพระเยซูตรึงกางเขนใน ค.ศ. 33 แต่อย่างไรก็ตาม ประชาชนก็ยังคงนับถือศาสนาคริสต์เพิ่มมากขึ้น รัฐบาลโรมันปราบปรามอย่างจริงจังแต่ไม่เป็นผล

สาเหตุสำคัญที่ทำให้ศาสนาคริสต์เป็นที่นิยม

คำสอนของศาสนาที่ให้คนทำความดี มีเมตตา เสียสละ มีความรัก และเห็นความสำคัญของผู้อื่นมากกว่าของตนเอง ทุกคนมีความเสมอภาคในสายตาของพระเจ้า ทำให้พวกคนชั้นต่ำ

คนยากจน และพวกทาสมีกำลังใจ มีความหวัง และมีศรัทธา มุ่งทำความดีปัจจุบันเพื่อความสุขในโลกหน้า จะได้มีชีวิตอยู่ร่วมกับพระเจ้า

การบริหารงานของศาสนา ที่มีระเบียบวินัย ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีเป้าหมายแน่นอน สถาบันศาสนา (Christian Church) ได้ถูกจัดตั้งขึ้น เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างพระเจ้ากับมนุษย์

หลักคำสอน และพิธีสำคัญของศาสนาคริสต์

หลักคำสอนสำคัญของศาสนาคริสต์มี 3 ประการ

1. ความเชื่อ

มีความเชื่อในพระเจ้าองค์เดียวคือ พระยาห์เวห์ (Jaheweh) หรือ พระยะโฮวา (Jahova) ซึ่งแบ่งเป็น 3 บุคคล (One God in Three Persons หรือ Trinity) ได้แก่

พระบิดา ถือว่าเป็นผู้สร้าง ในแง่ของผู้รู้

พระบุตร ถือว่าเป็นผู้ไถ่บาป ในแง่ของผู้ถูกรู้

พระจิต ถือว่าเป็นผู้ให้ชีวิต ในแง่ของความรัก

เนื่องจากมนุษย์มีบาปดั้งเดิม (Original Sin) พระเจ้าจึงต้องส่งพระเยซูมาประสูติเป็นพระบุตรเพื่อช่วยเหลือและไถ่บาปให้มนุษย์ มนุษย์จะเอาตัวรอดได้ก็ต้องพยายามทำความดี และเชื่อในพระเจ้า พระเจ้าโปรดปราน เรียกว่า พระพรชานาน (The Grace of God)

2. การสวดมนต์

การสวดมนต์เป็นการแสดงความต้องการของจิตใจที่ต้องการพึ่งพระเจ้า ด้วยรู้สึกตัวว่าไม่ปลอดภัย และเอาตัวไม่รอด พระเจ้าจะช่วยเหลือและไม่ทอดทิ้งผู้ที่สวดมนต์อ่อนน้อมต่อพระเจ้าอย่างศรัทธาและมั่นใจในความยิ่งใหญ่ของพระเจ้า พระเยซูได้ประทานกำลังใจว่า “จงขอเถิด แล้วท่านจะได้รับ” (มาร্কัส 11.12)

3. การดำเนินชีวิต

ชาวคริสต์ที่แท้จริงจะดำเนินชีวิตตามคำสอนของพระผู้เป็นเจ้า โดยเฉพาะในเรื่องความรักแบ่งออกเป็น ความรักต่อพระเจ้า และความรักต่อเพื่อนมนุษย์ ดังคำกล่าวที่ว่า “จงรักพระเจ้าด้วยสุดหัวใจ และรักเพื่อนมนุษย์ทั้งหลายเหมือนรักตนเอง” (มัทธิว 22.38)

พิธีสำคัญทางศาสนา เรียกว่า ศีลศักดิ์สิทธิ์ 7 ประการ (Seven Sacraments)¹ ได้แก่

ศีลล้างบาป (Baptism) การล้างบาปกำเนิดที่เกิดจากบรรพบุรุษคือ อาดัมกับอีฟ (Adam and Eve) มนุษย์คู่แรกที่ละเมิดคำสั่งของพระเจ้าโดยขโมยกินแอปเปิ้ลในสวนอีเดน (Eden Garden)

ศีลกำลัง (Confirmation) การประกาศตัวเป็นคริสต์ศาสนิกชน

ศีลอภัยบาป (Penance) การทำพิธีล้างบาปเป็นครั้งคราว ที่บุคคลได้กระทำความผิดในแต่ละครั้ง

ศีลมหาสนิท (Eucharist หรือ Holy Communion) พิธีรับประทานชิ้นขนมปังและดื่มเหล้าองุ่น ซึ่งถือเป็นเครื่องหมายแทนเนื้อและเลือดของพระเยซูโดยทำพิธีทางศาสนาเสียก่อน เรียกว่า Transubstantiation แสดงถึงการเคารพพระเยซูโดยไม่รังเกียจที่จะรับประทานเนื้อและเลือดของพระองค์ได้

ศีลบวช (Holy Order หรือ Ordination) ผู้ที่จะบวชเป็นบาทหลวงจะต้องรักษาคำมั่น 3 ข้อ คือ อยู่อย่างสมณะ รักษาพรหมจรรย์ และถือฟัง เมื่อบวชแล้วจะต้องทำหน้าที่อุทิศตนรับใช้พระเจ้า

ศีลสมรส (Matrimony) คู่สมรสจะรับศีลจากบาทหลวงในวันสมรสที่โบสถ์ และเมื่อสมรสแล้วไม่นิยมการหย่าร้าง

ศีลบทสุดท้าย (Extreme Uncition) การเจิมคนป่วย การสารภาพบาป และรับศีลครั้งสุดท้ายก่อนตาย

การแพร่ขยายตัวของศาสนาคริสต์

ระยะแรก กลุ่มผู้นับถือศาสนาคริสต์มีสภาพคล้ายกับสมาคมลับในจักรวรรดิโรมัน เพราะชาวคริสต์ไม่ยอมนับถือบูชาเทพเจ้า ตามคำสั่งของผู้ปกครองโรมันในขณะนั้น มีกฎหมายห้ามนับถือศาสนาคริสต์ และมีการจับกุมลงโทษเป็นครั้งคราว ผู้เสียชีวิตได้รับยกย่องว่าเป็นนักบุญในหมู่สมาชิก นับว่าเป็นกำลังใจให้ชาวคริสต์คนอื่นๆ มีความมานะ อดทน และตั้งใจเผยแพร่คำสอนแบบไต่ดินต่อไป เมื่อศาสนาคริสต์ดำเนินล่วงมา 3 ศตวรรษที่ในจักรวรรดิโรมันมีจำนวนชาวคริสต์ประมาณ 1 ใน 3 ของพลเมืองทั้งหมด

---

¹James Westfall Thompson and Edgar Nathaniel Johnson, *An Introduction Of Medieval Europe 300-1500* (New York : W.W.Norton & Company. inc. 1937), PP.676.7.

ระยะต่อมาในศตวรรษที่ 4 ศาสนาคริสต์ได้รับการอุปถัมภ์และสนับสนุนจากกษัตริย์¹ จึงทำให้ศาสนาคริสต์เป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายทั่วยุโรป เหตุการณ์สำคัญ ได้แก่

ใน ค.ศ. 313 จักรพรรดิคอนสแตนติน (Constantine, ค.ศ. 306-337) ทรงเห็นว่าการจะคุมอำนาจในจักรวรรดิโรมันได้อย่างมั่นคง จะต้องได้รับการสนับสนุนจากพวกคริสต์ ดังนั้นเพื่อเป็นการเอาใจพวกคริสต์ จักรพรรดิคอนสแตนตินจึงออกกฤษฎีกาแห่งเมืองมิลาน (Edict of Milan, ค.ศ. 313)¹ ให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาคริสต์แก่ประชาชนทั่วไป

ใน ค.ศ. 395 จักรวรรดิธีโอโดซิอุส (Theodosius, ค.ศ. 379-395) ได้ประกาศให้ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาประจำชาติโรมัน

ในศตวรรษที่ 5 จักรวรรดิโรมันตะวันตกเสื่อมสลาย สภาพบ้านเมืองและประชาชนระส่ำระสายไร้ผู้ปกครอง พวกอนารยชนเข้ามารุกรานหลายครั้ง นับว่าเป็นการเปิดโอกาสให้สถาบันศาสนาและสันตะปาปามีบทบาทในการดูแลทุกข์สุขของประชาชนในด้านการเมือง การปกครองอาณาจักรเพิ่มขึ้นด้วย กล่าวคือ ใน ค.ศ. 452 สันตะปาปาลีโอที่ 1 (Pope Leo I) ทรงเกลี้ยกล่อมอัลติลา (Attila) แม่ทัพฮันไม่ให้เข้าโจมตีกรุงโรม และ ใน ค.ศ. 455 สันตะปาปา ทรงขอร้องไม่ให้พวกแวนดัล (Vandals) ทำลายโบสถ์และศาสนสถานในกรุงโรม² ต่อมาในปี ค.ศ. 476 จักรพรรดิโรมิวรุส ออกุสตุลลุส (Romulus Augustulus) ซึ่งเป็นจักรพรรดิองค์สุดท้ายของจักรวรรดิโรมันตะวันตกถูกพวกวิสิกอธ (Visigoths) ปลดออกจากตำแหน่ง กรุงโรมจึงว่างผู้ปกครอง สันตะปาปาจึงได้แสดงบทบาทเป็นผู้นำชาวอิตาลีได้อย่างเต็มที่

ใน ค.ศ. 496 กษัตริย์โคลวิส (Clovis, ค.ศ. 481-511) แห่งราชวงศ์เมโรวิงเจียนของอาณาจักรแฟรงก์ได้หันมานับถือศาสนาคริสต์ตามมเหสี เนื่องจากการรบชนะพวกอลemani (Alemanni) สันตะปาปาตอบแทนโคลวิสด้วยการรับรองความเป็นกษัตริย์ของโคลวิส ศาสนาคริสต์จึงแพร่หลายไปอย่างกว้างขวางทางเหนือของเทือกเขาแอลป์พร้อม ๆ กับการขยายอำนาจและอาณาเขตของกษัตริย์โคลวิส

ใน ค.ศ. 751 เปแปงสถาปนาตนเองเป็นกษัตริย์ของอาณาจักรแฟรงก์เริ่มต้นราชวงศ์คาโรลิงเจียนที่เมืองชอยซันส์ อันเป็นสถานที่เดียวกับจักรพรรดิซิลเดอริคที่ 3 (Childeric III) แห่งราชวงศ์เมโรวิงเจียนถูกปลดออกจากตำแหน่ง ในปีต่อมาเปแปงได้รับแต่งตั้งให้เป็นกษัตริย์ตามพิธีทางศาสนาโดยสันตะปาปาซาคาเรียส (Pope Zacharias, ค.ศ. 741-752) นับได้ว่าเป็น

¹Roland N.Stromberg, *A History of Western Civilization*. (Illinois : The Dorsey Press, 1969). P.81.

²Stewart C.Easton, *The Heritage of the Past : From the Earliest Times to the Close of the Middle Ages*. (New York : Holt, Rinchart and Winston, 1960), P.404.

กษัตริย์แฟรงค์พระองค์แรกที่ได้รับแต่งตั้งจากสันตะปาปา ทำให้กษัตริย์เปแปงมีฐานะเป็น “The King by the Grace of God and the Lord Anointed”

ใน ค.ศ. 754 สันตะปาปาสตีเฟนที่ 2 แต่งตั้งกษัตริย์เปแปงให้เป็นผู้พิทักษ์ศาสนา (Patrician of the Romans หรือ Protector of Roman Church) และมีการทำสัญญาวิต้า ฮาเดรียนี (Vita Hadriani, ค.ศ. 754) มีใจความสำคัญว่า สันตะปาปาสตีเฟนที่ 2 ขอให้กษัตริย์เปแปงช่วยเหลือทำการปราบปรามพวกลอมบาร์ดที่คุกคามศาสนจักรและอาณาจักรอยู่ทางเหนือ ตามสัญญานี้กษัตริย์เปแปงจะมอบดินแดนอิตาลีตอนใต้เทือกเขาแอลป์และแม่น้ำโปทั้งหมดให้เป็นรัฐสันตะปาปา (Papal States) ทำให้สันตะปาปามีอำนาจทุกอย่างเหนือรัฐเหล่านี้เหมือนกษัตริย์ ซึ่งเป็นเหตุให้สันตะปาปาต้องต่อสู้แย่งชิงอำนาจกับกษัตริย์ในบางครั้ง เพื่อรักษาดินแดนและสิทธิของสันตะปาปา ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการยืนยันว่ากษัตริย์เปแปงไม่ได้มีเจตนาจะรวมศาสนจักรเข้ากับอาณาจักร ในระยะนี้ศาสนจักรและอาณาจักรเกี่ยวข้องกันมาก แต่ไม่มีข้อขัดแย้งกันเพราะทั้งสองอำนาจกำลังอยู่ในระยะของการเจริญเติบโตที่ต้องอาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกัน

กษัตริย์เปแปงได้ช่วยเหลือศาสนาด้วยการปราบปรามพวกลอมบาร์ดได้เป็นผลสำเร็จ ใน ค.ศ. 754 และได้ทำเอกสารเปแปง (Donation of Pepin) ยกที่ดินทางเหนืออิตาลีให้แก่สันตะปาปา เป็นจุดเริ่มต้นที่จะทำให้ศาสนจักรและอาณาจักรจะมีส่วนเกี่ยวข้องกันเพิ่มมากขึ้น กษัตริย์ราชวงศ์คาโรลิงเจียนมีอำนาจและหน้าที่พิเศษเพิ่มขึ้น คือการรับใช้พระเจ้าและป้องกันศาสนาเพื่อความสงบสุขของบ้านเมืองและประชาชน ความสัมพันธ์ครั้งนี้อยู่ระหว่างกษัตริย์เปแปงและสันตะปาปาสตีเฟนที่ 2 ทำให้เกิดสะพานเชื่อมระหว่างทิวเขาแอลป์ทั้ง 2 ด้านอีกครั้งหนึ่ง เช่นเดียวกับสมัยโรมัน

ใน ค.ศ. 772 สันตะปาปาเอเดรียนที่ 1 (Pope Adrian I, ค.ศ. 772-795) ได้แสดงเจตนาที่จะเน้นอำนาจที่แท้จริงของสันตะปาปาในฐานะประมุขของศาสนจักร ด้วยการประกาศให้ปีสมัยของสันตะปาปาเอเดรียนที่ 1 ใน ค.ศ. 772 เป็นปีสมัยในเอกสารต่าง ๆ แทนที่จะใช้ปีสมัยของจักรวรรดิโรมันตะวันออก ดังที่เคยใช้กันมา ข้อขัดแย้งระหว่างกษัตริย์และสันตะปาปาไม่รุนแรง เพราะสันตะปาปาเอเดรียนและพระเจ้าชาร์ลเลอมาญ (Charlemagne, ค.ศ. 768-814) มีความเข้าใจดีต่อกัน ถึงแม้ว่าพระเจ้าชาร์ลเลอมาญจะได้แสดงเจตนาอย่างเปิดเผยที่จะครอบครองแหลมอิตาลีทั้งหมดก็ตาม

ใน ค.ศ. 774 พระเจ้าชาร์ลเลอมาญสามารถปราบปรามพวกลอมบาร์ดที่ก่อความกระด้างกระเดื่อง และยึดเมืองปาเวีย (Pavia) ซึ่งเป็นเมืองหลวงของพวกลอมบาร์ดได้ พระเจ้าชาร์ลเลอมาญได้เสด็จไปโรมและได้ทำเอกสารชาร์ลเลอมาญ (Donation of Charlemagne,

ค.ศ. 774) เพื่อยืนยันเรื่องที่ดินที่กษัตริย์เปแปงยกให้สันตะปาปา แต่ลดบริเวณจากที่ระบุไว้ในสัญญาวิคต้า ฮาเดรียนี้ ให้เหลือเพียงตอนใต้ของแม่น้ำโปลงไป และให้สันตะปาปามีสิทธิในรายได้ของดินแดนเหล่านี้ด้วย

ใน ค.ศ. 796 พระเจ้าชาร์ลเลอมาญ ได้รับยกย่องให้เป็น “Lord and Father, King and Priest, The Leader and Guide of all Christians”

ใน ค.ศ. 800 สันตะปาปาลีโอที่ 3 (Pope Leo III, ค.ศ. 795-816) ได้ถวายมงกุฎให้กับพระเจ้าชาร์ลเลอมาญในขณะที่พระองค์ถูกเข้าสวดมนต์อยู่ในโบสถ์เซนต์ปีเตอร์ ที่กรุงโรม ในวันคริสต์มาส พวกเจ้าและขุนนางโรมันที่เข้าร่วมประชุมได้เปล่งเสียงถวายพรว่า “To Charles Augustus, crowned by God, the Great and Peace Bringing Emperor of the Roman, Life and Victory”¹ นอกจากนี้สันตะปาปาได้ทำพิธีราชาภิเษกทางศาสนาที่เคยทำให้จักรวรรดิโรมันในอดีต จากเหตุการณ์นี้แสดงว่าจักรวรรดิโรมันได้เกิดขึ้นใหม่อีกครั้งทางตะวันตกเรียกว่าจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ (The Holy Roman Empire)

เหตุการณ์ครั้งนี้มีความสำคัญเพราะจะเกิดปัญหาภายหลังว่าใครจะใหญ่กว่ากันระหว่างสันตะปาปากับจักรพรรดิ เหตุการณ์ครั้งนี้เป็นเสมือนว่าตำแหน่งจักรพรรดิของพระเจ้าชาร์ลเลอมาญได้มาจากสันตะปาปา การกระทำเช่นนี้ยังคงเป็นธรรมเนียมปฏิบัติอยู่ตลอดมาในเวลา ที่กษัตริย์รับตำแหน่งของจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ นับได้ว่าเป็นก้าวแรกของทฤษฎีการเมืองแบบใหม่ที่เรียกว่า ทฤษฎีดาบ 2 เล่ม (The Two Swords Theory) คือ ดาบเล่มหนึ่งเป็นของศาสนจักรที่มีอำนาจทางด้านจิตใจ และดาบอีกเล่มหนึ่งเป็นของอาณาจักรที่มีอำนาจทางร่างกาย

หลังจากเหตุการณ์ ค.ศ. 800 แล้ว พระเจ้าชาร์ลเลอมาญพยายามลดอำนาจของสันตะปาปา เช่น ใน ค.ศ. 813 พระเจ้าชาร์ลเลอมาญได้แต่งตั้งโอรสคือ พระเจ้าหลุยส์ที่ 1 (Louis I) ให้เป็นจักรพรรดิร่วม (Co-Regent)² ด้วยการสวมมงกุฎจักรพรรดิให้ด้วยพระองค์เอง เพื่อไม่ให้สันตะปาปาอ้างอำนาจการแต่งตั้งจักรพรรดิแต่เพียงอย่างเดียวของพระเจ้าชาร์ลเลอมาญ ไม่เข้าใจจุดประสงค์นี้ กล่าวคือ ใน ค.ศ. 850 พระเจ้าหลุยส์ที่ 1 (Louis I) ได้เดินทางไปยังวิหารเซนต์ปีเตอร์ ที่กรุงโรมเพื่อขอให้สันตะปาปาสวมมงกุฎให้

กล่าวได้ว่า ในศตวรรษที่ 9 สันตะปาปาและกษัตริย์แฟรงค์ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน สันตะปาปาต้องการอำนาจทางทหารของกษัตริย์ไว้ป้องกันภัยจากขุนนางในอิตาลี ในขณะที่

---

¹Carl Stephenson, *Medieval History : Europe From the Second to the Sixteenth Century* (New York : Harper and Brothers, 1951), P.138.

²Walter Ullmann, *A Short History of the Papacy in the Middle Ages* (London : Methmen Co.,Ltd. 1972),

กษัตริย์แฟรงค์ต้องการแสดงอำนาจของตนที่มีอยู่ในสัมบูรณ ใน ค.ศ. 824 มีกฎหมายรัฐธรรมนูญ
สงฆ์ (Constitution of 824) ระบุว่า การเลือกตั้งสันตะปาปาจะต้องแจ้งให้กษัตริย์ทราบด้วย
โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันสันตะปาปาให้พ้นจากการควบคุมของขุนนางโรมัน หรือกล่าว
อีกนัยหนึ่ง คือ สันตะปาปาเป็นคนของกษัตริย์ซึ่งขุนนางโรมันจะก้าวข้ามไม่ได้ การกระทำ
เช่นนี้ มีผลดีต่อทั้งสันตะปาปาและกษัตริย์ กล่าวคือ สำหรับสันตะปาปา ทำให้รอดพ้นภัยจาก
ขุนนางโรมัน และยังได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากกษัตริย์ เช่น สมัยพระเจ้าหลุยส์ที่ 1
ได้ถวายเงินจำนวนมากแก่สันตะปาปาในการขยายอำนาจและการเผยแพร่ศาสนา สำหรับกษัตริย์
ทำให้มีโอกาสเข้าควบคุมพระในท้องถิ่นต่าง ๆ ได้สะดวก

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

ให้นักศึกษาจัดกลุ่มสนทนากับผู้นับถือศาสนาคริสต์ หรือ มีโอกาสไปโบสถ์
ของพวกคริสเตียน เพื่อศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ของศาสนาคริสต์เพิ่มขึ้น

2. ความสำคัญและความมั่งคั่งของวัด และพระในศาสนาคริสต์

วัดเป็นศูนย์กลางสำคัญทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ศิลปะวรรณคดี
ขนบธรรมเนียมประเพณี และความนึกคิดของประชาชน มีอิทธิพลครอบงำวิถีชีวิตของประชาชน
วัดมีความมั่งคั่งมาก มีรายได้หลายทาง เช่น การบำรุงศาสนา ภาษีที่ดิน ค่าธรรมเนียมศาล
รายได้จากพิธีกรรมต่าง ๆ และมรดกจากบุคคลที่ไม่มีทายาท ทำให้วัดมีรายได้มหาศาล วัดใน
แมนเนอร์เป็นศูนย์กลางของการพบปะสังสรรค์ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเป็นที่รวมของ
ความเชื่อมั่นศรัทธา พระประจำวัดในหมู่บ้านจึงมีอิทธิพลและบทบาทสำคัญต่อการหล่อหลอม
อุปนิสัยทัศนคติของคนในยุคกลาง ที่มักจะคิดหรือทำสิ่งต่าง ๆ อยู่ในกรอบของศาสนาตามคำสั่ง
สอนของพระ พระจะสอนให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ไม่สนับสนุนสงคราม และหาทาง
ยุติการสู้รบ เช่น ห้ามโจมตีผู้ไม่มีอาวุธ ห้ามรบกันในบางวัน เป็นต้น

วัดเป็นแหล่งให้บริการประชาชนด้านต่าง ๆ ตั้งแต่เกิดจนตาย ดูแลสวัสดิภาพของคน
ยากจน เป็นที่พักชั่วคราวของคนเดินทาง ให้ที่ดินประชาชนทำมาหากิน พระส่วนใหญ่จะมี
ความรู้ สามารถอ่านออกเขียนได้ ทรงสมณศักดิ์ และทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา กษัตริย์และขุนนาง
เช่น สังฆราชริเชอริเออ ทำให้พระมีส่วนร่วมในการปกครองบ้านเมือง โดยทั่วไปแล้วสถาบัน
ศาสนามีความมั่นคงกว่าสถาบันกษัตริย์ เพราะสะสมอำนาจมาเป็นเวลานานติดต่อกันโดยไม่ค่อย
มีการเปลี่ยนแปลงนโยบาย

ดินแดนของพระเรียกว่า ธรณีสงฆ์ (Papal State) กว้างใหญ่ไพศาล เนื่องจากมีผู้บริจาคที่ดินให้แก่วัด เช่น กษัตริย์บางพระองค์เมื่อไปตีเมืองใดได้ ก็จะถวายเมืองทั้งเมือง หรือถวายชุมชนให้เป็นธรณีสงฆ์ เพื่อหาความดีความชอบจากพระ บริเวณที่เป็นธรณีสงฆ์ วัดจะมีอำนาจทุกประการและมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ไม่เพียงแต่เก็บค่าเช่าหรือผลประโยชน์จากที่ดินเท่านั้น แต่ยังเก็บภาษีอากรจากตัวคนที่อาศัยอยู่ในที่ดินนั้นด้วย คนที่อยู่ในที่ธรณีสงฆ์จะเป็นคนของพระ ขึ้นอยู่ใต้กฎหมายพระ มีความสัมพันธ์ระหว่างพระกับคนของพระในที่ธรณีสงฆ์เป็นไปตามระบบฟิวดัล ด้วยเหตุนี้วัดในคริสต์ศาสนาจึงมั่งคั่ง ร่ำรวย

พระในคริสต์ศาสนา นอกจากมีหน้าที่สอนจริยธรรม ศีลธรรม ให้แก่ฆราวาสแล้วยังมีความสำคัญเกี่ยวข้องกับชีวิตฆราวาสตั้งแต่เกิดจนตาย กล่าวคือ เมื่อเด็กเกิดใหม่จะต้องนำไปให้พระทำพิธีตั้งชื่อให้ เมื่อเติบโตจะแต่งงานก็ต้องให้พระทำพิธีแต่งงานให้ เมื่อเวลาตายก็ต้องให้พระทำพิธีฝังศพ ธรรมเนียมเหล่านี้มีการถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดมากในยุคกลาง ถ้าครอบครัวใดหรือใครถูกพระลงโทษคว่ำบาตรไม่ทำพิธีเหล่านี้ให้ ถือว่าเป็นการอภัยศอดสู และอับมงคลไปตลอดชั่วตระกูล ถ้าเป็นกษัตริย์หรือผู้นำกลุ่มถูกคว่ำบาตร ก็เกือบเป็นการแน่นอนว่าพลเมืองจะกบฏ ดังนั้นคริสต์ศาสนิกชนตั้งแต่กษัตริย์จนถึงคนสามัญ กลัวจะถูกพระคว่ำบาตรมากกว่าถูกบ้านเมืองลงโทษ

พระเจ้าในคริสต์ศาสนาไม่ดับสูญ ยังคงอยู่ดูแลความเป็นไปของมนุษย์และพิพากษาโทษของมนุษย์ ทรงแต่งตั้งพระให้เป็นผู้พิพากษาแทนพระองค์ ด้วยเหตุนี้รัฐบาลโรมันจึงให้อำนาจพระพิพากษาคดีพิพาทหรือลงโทษพระด้วยตนเอง แม้แต่ในคดีร้ายแรง เช่น การฆ่ากันตาย เมื่อคำพิพากษาของพระเป็นคำพิพากษาของพระเจ้าแล้ว คู่ความจะต้องเชื่อฟัง จะไปร้องอุทธรณ์กับใครไม่ได้ ต่อมาเมื่อคริสต์ศาสนาแผ่ขยายไปยังเมืองอื่น ๆ อำนาจของพระในการพิพากษาคดีก็มีตลอดไปด้วย ซึ่งก่อให้เกิดความยุ่งยากหลายครั้งระหว่าง ศาลของพระกับศาลของบ้านเมือง

พระสอนให้ประชาชนพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน โดยชี้แจงว่าเป็นพระประสงค์ของพระเจ้าที่กำหนดไว้แล้ว (Predestination) ทำให้ประชาชนมีความเสมอภาคกันในสายตาของพระเจ้า และสอนให้ทำความดี เพื่อชีวิตในโลกหน้ามีความสุขมากกว่าวิตกกังวลถึงความทุกข์ในโลกนี้

การศึกษาอยู่ในมือของพระเป็นส่วนมากหรือเกือบทั้งหมด พระจึงมีบุญคุณแก่พลเมืองอย่างยิ่ง เนื่องจากในสมัยยุคกลางตอนต้น ทางบ้านเมืองไม่มีเวลาจัดการ การศึกษาของพลเมืองพระเป็นผู้เรียบเรียงประวัติศาสตร์ บันทึกเหตุการณ์ความเป็นไปของบ้านเมืองคล้ายกับจดหมายเหตุ ส่วนฆราวาสที่เป็นนักปราชญ์ก็เขียนประวัติศาสตร์หรือพงศาวดาร เป็นต้น แต่ถ้าข้อความ

ได้ไปขัดกับเจตนาของพระ คนจะเชื่อข้อความของพระมากกว่า เพราะถือว่าพระเป็นผู้ทรงศีล และเชื่อว่าพระมีความยุติธรรมดีกว่าฆราวาส ด้วยเหตุนี้ กษัตริย์หรือขุนนาง จึงมีความจำเป็นต้องเอาใจพระ เพราะกลัวพระจะเขียนประวัติศาสตร์หรือจดหมายเหตุตำหนิ ซึ่งจะเป็นที่อับยศอดสูแก่วงศ์ตระกูลต่อไปภายหน้า

สงครามในยุคโบราณหรือยุคกลางทำกันอย่างโหดร้าย ไม่มีเวลาพักผ่อน พระได้เริ่มขอร้องให้กษัตริย์หรือเจ้าผู้ครองนครทั้งหลาย วางระเบียบการสงครามให้บรรเทาความเหี้ยมโหดลงบ้าง และมีวันหยุดพักบ้าง เช่น วันอาทิตย์เป็นวันที่พระเจ้าหยุดพัก มนุษย์ที่พระเจ้าสร้างไว้ก็จะต้องมีโอกาหยุดพักด้วย ฉะนั้นวันอาทิตย์จึงไม่เป็นวันที่สมควรทำการรบพุ่งกัน คำขอร้องของพระในเรื่องนี้ พวกกษัตริย์และเจ้าผู้ครองนครทั้งหลายในยุคกลาง ยอมปฏิบัติตามกันโดยมาก ถ้าไม่ยอมก็ไม่รู้จะทำอย่างไร เพราะทหารไม่ยอมไปร่วมรบด้วย

พระในคริสต์ศาสนามีบทบาทและอิทธิพลมาก ตลอดจนได้ทำประโยชน์ให้แก่มนุษย์หลายประการ พระมีหน้าที่กว้างขวางครอบคลุมจักรวาล วัดของคริสต์ศาสนายังเป็นที่ช่วยทุกข์ของพลเมืองได้มาก เช่น เป็นที่อยู่อาศัย ให้อาหาร ให้คำปรึกษาหารือ ให้การรักษาพยาบาล แก่ผู้ขาดแคลน ผู้ทุกข์ยาก ผู้มีปัญญาและผู้เจ็บไข้ได้ป่วย วัดจึงเป็นที่พึ่งของฆราวาส บรรเทาทุกข์ของมนุษย์ทั้งกายและใจ

นอกจากนี้ คริสต์ศาสนามีหลักสำคัญอยู่ที่การเชื่อพระเจ้า เมื่อพระเป็นผู้แทนขององค์พระเจ้าและเกี่ยวข้องทำประโยชน์ ให้แก่มนุษย์อย่างกว้างขวาง ดังนั้น พระจึงมีอำนาจและอิทธิพลเหนือหัวใจของคนมากกว่ากษัตริย์ ยิ่งในยุคกลางแล้ว พระมีพลังถึงกับยุให้พลเมืองเป็นทาสได้ง่าย ประกอบกับยุโรปในเวลานั้นแยกออกเป็นหลายอาณาจักร หลายนครรัฐ ซึ่งแต่ละนครรัฐต่างหาโอกาสทำสงครามกันอยู่เสมอ ถ้านครรัฐใดเป็นศัตรูกับพระ ก็เป็นเรื่องของนครรัฐอื่น ๆ ที่เป็นศัตรูจะยกขึ้นเป็นเหตุรบกันรบ ฉะนั้นกษัตริย์ทั้งหลายก่อนที่จะวิวาทเป็นศัตรูกับพระ ต้องคิดแล้วคิดอีก ถ้าไม่เชื่อว่าตนมีกำลังมากพอที่จะต่อสู้กับเมืองอื่น ๆ ได้อีกหลายเมืองแล้ว ก็จะไม่กล้าวิวาทกับพระเป็นอันขาด มีแต่จะยอมพระและอยู่ในคำสั่งของพระ

ยุคกลางได้ชื่อว่าเป็นยุคแห่งศรัทธา (Age of Faith) เพราะประชาชนมีความเชื่อในคำสั่งสอนของพระอย่างไม่มีข้อสงสัยหรือโต้แย้งใด ๆ ถ้าผู้ใดคัดค้านหรือมีความคิดก้าวหน้าเกินกว่ายุคสมัยก็จะถูกลงโทษอย่างรุนแรง

วิธีการลงโทษทางศาสนา¹

บัพพาทนียกรรม (Excommunicate) การขับบุคคลสำคัญออกจากศาสนา เช่น กษัตริย์ หรือนักคิดคนสำคัญด้วยการห้ามประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา ถูกตัดขาดจากสังคม และเป็นที่ยังเกียจของศาสนิกชนทั้งหลาย ซึ่งถ้าเป็นกษัตริย์ก็อาจจะถูกประชาชนก่อการจลาจล รุณวาย หรือก่อการกบฏได้ เช่น พระเจ้าจอห์นแห่งอังกฤษ

อินเทอดิก (Interdict) การขับกลุ่มบุคคลหรือประเทศออกจากศาสนา ไม่มีการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาใด ๆ ในเขตนั้นห้ามประเทศอื่น ๆ ติดต่อกับสัมพันธไมตรีด้วย หรืออาจจะถูกอีกประเทศหนึ่งโจมตีทำสงครามซึ่งเป็นการลงโทษอีกทางหนึ่ง

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

ให้นักเรียนวิเคราะห์ความสำคัญของวัดในคริสต์ศาสนาเปรียบเทียบกับวัดในพุทธศาสนาเพื่อความเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น

3. บทบาทและความสำคัญของสันตะปาปาหรือพระสังฆราชที่โรม

สันตะปาปา (Pope) เป็นประมุขสูงสุดทางศาสนาคริสต์ ประทับที่โบสถ์เซนต์ปีเตอร์ ณ กรุงวาติกัน ประเทศอิตาลี สันตะปาปาเปรียบเสมือนตัวแทนของพระเจ้า มีความศักดิ์สิทธิ์มาก แม้จะน้อยกว่าพระเจ้าแต่ก็ยิ่งใหญ่เหนือมนุษย์ทั่วไป (Less than God but More than Man) สันตะปาปาเป็นตำแหน่งที่ได้รับเลือกตั้งมาจากที่ประชุมกลุ่มพระราชาคณะ (College of Cardinals)

สังฆราชหรือพระราชาคณะ (Archbishop หรือ Bishop) เป็นประมุขของศาสนาคริสต์ประจำตามเมืองต่าง ๆ ในอดีตมีสังฆราชสำคัญประจำเมืองใหญ่ 5 เมือง ได้แก่ โรม, คอนสแตนติโนเปิล, อเล็กซานเดรีย, เยรูซาเล็ม และอันติออก

ต่อมาสังฆราชที่โรมได้เป็นใหญ่ที่สุด ได้รับตำแหน่งสันตะปาปา ซึ่งเป็นประมุขสูงสุดทางศาสนา และจะต้องไปประทับอยู่ที่กรุงวาติกันในอิตาลี (Vatican, Italy)

แต่เดิมพระสังฆราชที่กรุงโรมเป็นเพียงเจ้าอาวาส หรือบิชอปธรรมดารูปหนึ่ง เมื่อศาสนาคริสต์แผ่หลายเข้ามาในกรุงโรมเป็นครั้งแรก เซนต์ ปีเตอร์ (St. Peter) ซึ่งเป็นศิษย์เอกของพระเยซูได้เข้ามาตั้งโบสถ์เซนต์ปีเตอร์ในกรุงโรม ต่อมาบิชอปที่กรุงโรมทุกรูปถือว่าเป็นผู้สืบเชื้อสายมาจากเซนต์ปีเตอร์ ซึ่งนับว่าสูงส่งและศักดิ์สิทธิ์ กว่าเจ้าอาวาสวัดอื่น ๆ เนื่องจากพระเยซูได้เคยกล่าวไว้ก่อนจะถูกตรึงไม้กางเขนว่า “ปีเตอร์เจ้าเป็นก้อนศิลาก่อนหนึ่งฉันจะสร้าง

¹Thompson. p.p. 656-7.

โบสถ์ด้วยศึลาก่อนนี้”

คำว่า สังฆราช (Pope) มาจากคำภาษาละตินว่า Papa หรือแปลว่า พ่อ (Father)

สังฆราช หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า บิชอปแห่งโรม (Bishop of Rome) บางครั้งก็เรียกว่า พอนทิฟ (pontiff) เป็นคำภาษาละติน ใช้เรียกสมาชิกของสภาสังฆราชของโรมันโบราณ

สมัยอาณาจักรโรมันโบราณ สันตะปาปาไม่เคยอ้างอำนาจเข้าไปก้าวก่ายเหนืออำนาจของโรมันเลย เพราะศาสนาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลังอาณาจักร และต้องพึ่งอำนาจทางโลกของในการแผ่ขยายศาสนาคริสต์ แต่ต่อมาเมื่ออาณาจักรโรมันล่มสลาย สถาบันศาสนาคริสต์ปรากฏในประวัติศาสตร์ยุคกลาง ในรูปของสถาบันกษัตริย์ที่มีอำนาจทางการเมืองการปกครองด้วย ซึ่งแตกต่างไปจากสภาพเดิมเมื่อเริ่มก่อตั้งศาสนาคริสต์ในสมัยพระเยซู พระองค์มีความสนใจเรื่องการเมืองน้อยกว่า เพราะมุ่งช่วยทางด้านจิตใจและความทุกข์ยากของประชาชนเป็นสำคัญ มิใช่การสร้างอาณาจักรและการปกครองดังจะเห็นได้จากคำพูดของพระเยซูว่า “จงมอบแต่ซีซาร์ ในสิ่งที่ เป็นของซีซาร์ และแต่พระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้า ในสิ่งที่ เป็นของพระเจ้า” และ “อาณาจักรของทูซามีไซ้ของโลกนี้” แต่ต่อมาเมื่อศาสนาคริสต์ถือว่าเป็นอาณาจักรต้องอยู่ใต้ฝ่ายศาสนจักร เพราะเชื่อว่าชีวิตในโลกหน้าสำคัญและยั่งยืนกว่าในโลกนี้ จิตวิญญาณย่อมสำคัญกว่าร่างกาย จึงทำให้อำนาจทั้งสองต้องเข้ามาพัวพันกันและก่อให้เกิดปัญหา

สมัยพระเจ้าคอนสแตนตินแห่งกรุงคอนสแตนติโนเปิลยังทรงพระชนม์อยู่ สังฆราชที่กรุงโรมมีฐานะเป็นข้าราชการคนหนึ่งของพระเจ้าคอนสแตนติน เมื่อมีการเลือกตั้งสังฆราชแล้ว จะต้องได้รับการอนุมัติ จากกษัตริย์อีกครั้งหนึ่งจึงจะเป็นสังฆราชได้ และไม่มีอำนาจในการปกครองบ้านเมืองแต่อย่างใด โดยที่กษัตริย์ยังทรงแต่งตั้งข้าหลวงต่างพระองค์มาคอยควบคุมรักษาเมืองอยู่ เมื่อพระเจ้าคอนสแตนตินสิ้นพระชนม์ กษัตริย์องค์ต่อ ๆ มาได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับศาสนามากขึ้นไปและออกคำสั่งกับสังฆราช ทำให้อำนาจสังฆราชไม่พอใจ เพราะถือว่ากษัตริย์ไม่มีอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้องกับศาสนจักร แต่ในทางตรงข้าม ศาสนจักรซึ่งเป็นของพระเจ้าจะต้องมีอำนาจเหนืออาณาจักร ที่กษัตริย์ซึ่งเป็นมนุษย์ปกครองอยู่ ด้วยเหตุนี้ จุดมุ่งหมายเบื้องต้นของสังฆราช คือ พยายามทำให้วัดหลุดพ้นจากอำนาจของกษัตริย์

ในคริสต์ศตวรรษที่ 5 เมื่ออาณาจักรโรมันอันยิ่งใหญ่ล่มสลายไป ไม่มีรัฐบาลกลาง และที่จะให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนได้ องค์การคริสต์ศาสนาซึ่งมีสันตะปาปาเป็นประมุขมิได้ถูกพวกอนารยชนโจมตี นอกจากนี้องค์การคริสต์ศาสนายังได้ลอกเลียนแบบวิธีการปกครองที่มีระเบียบวินัยที่ดีของอาณาจักรโรมันไว้ จึงได้เข้ารับการระดมครองดูแลประชาชนที่ต้องการที่พึ่ง ประกอบกับพวกกษัตริย์เยอรมันเผ่าต่าง ๆ ที่เข้ามาตั้งหลักแหล่งในดินแดนโรมันมีอำนาจ

เฉพาะเหนือดินแดนบางส่วนเท่านั้น ไม่ได้มีอำนาจสากลแบบองค์การคริสต์ศาสนา และกษัตริย์เยอรมันเพิ่งได้รับอำนาจใหม่ในดินแดนโรมัน จึงมีการทำสงครามแย่งชิงอำนาจกันเองตลอดเวลา ดังนั้นในแง่การเมือง การปกครอง องค์การคริสต์ศาสนา จึงเป็นเพียงอำนาจเดียวที่มีบทบาทสำคัญเป็นปีกแผ่นกว้างขวางในดินแดนโรมัน

นอกจากนี้ อำนาจของสันตะปาปายังเพิ่มมากขึ้น เมื่อกษัตริย์แฟรงค์ต้องการเพิ่มพูนอำนาจ และเกียรตินิตยศด้วยการเป็นจักรพรรดิโรมันด้วย ซึ่งจะทำให้เกิดความขัดแย้งกับจักรพรรดิโรมันแห่งโรมันตะวันออก เมื่อเป็นเช่นนี้กษัตริย์แฟรงค์ต้องสนับสนุนอำนาจสันตะปาปา ให้เป็นอิสระและมีอำนาจมั่นคงยิ่งใหญ่ เพื่อแยกตัวออกจากอาณาจักรโรมันตะวันออก มีผลสะท้อนว่าตำแหน่งจักรพรรดิโรมันจะต้องเป็นของพวกเขาละตินและยุโรป อำนาจของสันตะปาปายังเด่นชัดมากขึ้น เมื่อได้ทำพิธีสวมมงกุฎให้กษัตริย์แฟรงค์ นับได้ว่า เป็นการได้ประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างกษัตริย์แฟรงค์และสันตะปาปา

ความขัดแย้งระหว่างสันตะปาปากับกษัตริย์¹

ในยุคกลางตอนกลางและตอนปลาย ได้มีความขัดแย้งระหว่างสันตะปาปาซึ่งเป็นประมุขของศาสนจักรกับกษัตริย์ซึ่งเป็นประมุขของอาณาจักรหลายครั้ง ด้วยสาเหตุทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และความต้องการเป็นใหญ่ที่สุดทั้งทางอาณาจักรและศาสนจักร ความขัดแย้งเกิดขึ้นหลายครั้ง ได้แก่

1. สันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 (Pope Gregory VII, ค.ศ. 1073-1085) ประกาศบัปพาทนียกรรมพระเจ้าเฮนรีที่ 4 (Henry IV, ค.ศ. 1056-1106) แห่งจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ของประชาชาติเยอรมัน
2. สันตะปาปาอเล็กซานเดอร์ที่ 3 (Pope Alexander III, ค.ศ. 1157-1181) ประกาศบัปพาทนียกรรมพระเจ้าเฟรเดอริกที่ 1 (Frederick I, ค.ศ. 1152-1190)
3. สันตะปาปาอินโนเซนต์ที่ 3 (Pope Innocent III, ค.ศ. 1198-1216) ประกาศอินเทอดิคประกาศ และบัปพาทนียกรรมพระเจ้าจอห์น (John, ค.ศ. 1199-1216)
4. สันตะปาปาบอนิเฟซที่ 8 (Pope Boniface VIII, ค.ศ. 1294-1303) ประกาศบัปพาทนียกรรมพระเจ้าฟิลิปที่ 4 (Philip IV, the Fair ค.ศ. 1285-1314) แห่งประเทศฝรั่งเศส

---

¹Easton, PP.560-72

1. สันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 (Pope Geogory VII, ค.ศ. 1073-1085) ประกาศบัปพาทนียกรรมพระเจ้าเฮนรีที่ 4 (Henry IV, ค.ศ. 1056-1106) แห่งจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ของประชาชาติเยอรมัน

สันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 เป็นผู้ที่มีความสามารถมากในยุคเกรกอรี (Gregorian Age) เป็นสมัยที่สำนักสันตะปาปามีนโยบายแสวงหาอำนาจทางการเมืองและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเข้าสู่กรุงโรมให้มากที่สุด ใน ค.ศ. 1073 ฮิลเดลแบร์น (Hildebrand) มีอายุได้ 60 ปี ได้รับเลือกตั้งเป็นสันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ใน ค.ศ. 1075 สันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ออกประกาศกฤษฎีกาห้ามกษัตริย์ทำพิธีมอบตำแหน่งให้แก่พระเรียกว่า Decree against Lay Investiture คำประกาศนี้ครอบคลุมยุโรปทั่วไป แต่ผู้ได้รับความเดือดร้อนมากที่สุดคือจักรพรรดิเยอรมัน เพราะพระในดินแดนเยอรมันจำนวนมากที่มีอำนาจทางการเมือง คำประกาศนี้ไม่ได้มีผลทางการเมืองอย่างเดียว แต่มีผลเสียต่อสถานะทางการเมืองของจักรพรรดิด้วย นอกจากนี้สันตะปาปาอ้างว่าตำแหน่งสันตะปาปาอยู่เหนือจักรพรรดิด้วย พระเจ้าเฮนรีที่ 4 แห่งจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ของประชาชาติเยอรมันได้ตอบสันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ด้วยการประกาศว่าการได้ตำแหน่งสันตะปาปาของเกรกอรีไม่ถูกต้องเป็นโมฆะ ใน ค.ศ. 1076 สันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 จึงประกาศบัปพาทนียกรรมพระเจ้าเฮนรีที่ 4 และยุบเลิกตำแหน่งต่าง ๆ ของพวกพระราชกณะที่ให้ความสนับสนุนพระเจ้าเฮนรีที่ 4 เหตุการณ์ครั้งนั้นมีที่ท้าวว่าจะเกิดการจลาจล

ภาพพระเจ้าเฮนรีที่ 4 ณ ปราสาทคานอสสา

วุ่นวายในดินแดนเยอรมัน หากพระเจ้าเฮนรีที่ 4 ไม่หาทางประนีประนอมกับสันตะปาปา

ในที่สุด ค.ศ. 1077 พระเจ้าเฮนรีที่ 4 ได้เดินทางไปยังอัมบิซที่ปราสาทคานอสซา (Penitence of Canossa) ซึ่งเคาน์เตส มาทิลดา (Countess Matilda) ถวายเป็นที่ประทับของสันตะปาปาบริเวณเทือกเขาแอลป์ พระเจ้าเฮนรีที่ 4 ทรงแต่งพระองค์ด้วยเสื้อผ้าเนื้อหยาบตามประเพณีคนบาปสำนึกผิด และดำเนินด้วยพระบาทเปล่าเพื่อขอพระราชทานอภัยโทษจากสันตะปาปาถึง 3 วัน ความจริงแล้ว สันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ไม่ต้องการจะอภัยโทษให้ แต่ก็ทำไม่ได้ เพราะตามกฎหมายและประเพณีปฏิบัติทางศาสนาระบุว่า พระจะต้องไม่ปฏิเสธการขอภัยโทษ ในที่สุดสันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ต้องถอนการขับพระเจ้าเฮนรีที่ 4 ออกจากศาสนา เหตุการณ์ครั้งนี้นับว่าเป็นครั้งแรกที่แสดงว่า สันตะปาปามีบทบาทเหนือกษัตริย์

เหตุการณ์ที่พระเจ้าเฮนรีที่ 4 ขอขมาโทษต่อสันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ที่ปราสาทคานอสซาในครั้งนี้เป็นเรื่องโด่งดังมาก และเป็นตัวอย่างอันหนึ่งในประวัติศาสตร์ที่อาณาจักรยอมแพ้แก่ศาสนจักร จนมีสำนวนพูดกันเมื่อใครทำผิดที่ควรสารภาพว่า “ไปปราสาทคานอสซาเสียเถิด” (Go to Canossa) ซึ่งหมายความว่า จงยอมแพ้ ละพยศ และสารภาพผิดเสียเถิด

เมื่อพระเจ้าเฮนรีที่ 4 ประนีประนอมกับสันตะปาปาได้แล้ว ก็หันมาจัดการปราบปรามการจลาจลวุ่นวาย และการเป็นกบฏของพวกขุนนางภายในประเทศได้อย่างเด็ดขาดใน ค.ศ. 1080 ต่อมาเกิดเหตุการณ์ที่ทำให้สันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 เกิดความไม่ไว้วางใจพระเจ้าเฮนรีที่ 4 อีกจึงได้ประกาศขับพาศนิกกรรมอีกครั้ง แต่คราวนี้ไม่ได้ผล เพราะเจ้าเฮนรีที่ 4 มีอำนาจมั่นคงแล้ว ในขณะที่เดียวกันพวกขุนนางและประชาชนเริ่มไม่ไว้วางใจสันตะปาปาในฐานะผู้นำทางศาสนาที่เข้ามาแทรกแซงทางการเมืองและอ้างสิทธิมากเกินไป ใน ค.ศ. 1084 พระเจ้าเฮนรีที่ 4 พร้อมด้วยกองทัพใหญ่เข้ายึดกรุงโรม ขับสันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ออกจากตำแหน่ง และจับคุมขังด้วย ในปีรุ่งขึ้น สันตะปาปาเกรกอรีที่ 7 ซึ่งชรามากก็สิ้นพระชนม์

ความขัดแย้งระหว่างสันตะปาปากับกษัตริย์ยังคงมีอยู่ ในที่สุด ค.ศ. 1122 พระเจ้าเฮนรีที่ 5 (Henry V, ค.ศ. 1106-1125) ได้เจรจาประนีประนอมกับสันตะปาปาคาลิกุสที่ 2 (Pope Calixtus II, ค.ศ. 1119-1124) เรียกว่า ข้อตกลงแห่งเมืองเวิร์มส์ (Concordat of Worms ค.ศ. 1122) มีใจความสำคัญว่า

จักรพรรดิยอมเลิกพิธีมอบตำแหน่งให้พระ (Lay Investiture) แต่ยังมีสิทธิรับพิธีสักการะ (Pay Homage) จากพระในดินแดนเยอรมัน

จักรพรรดิและสันตะปาปามีสิทธิยับยั้งพระราชกฤษฎีกาเยอรมันที่อีกฝ่ายเลือกตั้งได้ แต่จักรพรรดิไม่มีอิทธิพลเหนือการแต่งตั้งสันตะปาปาซึ่งเป็นประมุขที่แท้จริงของพระราชกฤษฎีกา

ทั้งหลาย

ในกรณีนี้จึงกลายเป็นประเพณีว่า จักรพรรดิจะทรงเป็นผู้ทำพิธีมอบคทา (Scepter) ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ทางโลกให้แก่พระราชอาณัติ และพระองค์จะต้องทำพิธีสักการะให้แก่จักรพรรดิเสร็จแล้วจึงทำพิธีทางศาสนาโดยรับแหวนและไม้ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ทางศาสนา

ผลการขัดแย้งระหว่างจักรพรรดิและสันตะปาปาในครั้งนี้ ทำให้

ดินแดนเยอรมันยังคงล่าหลังและถูกรอบจำกัดด้วยอิทธิพลทางศาสนา ทำให้ชาวเยอรมันเกลียดและกลัวสันตะปาปามาก เป็นสาเหตุสำคัญส่วนหนึ่งที่ทำให้การปฏิรูปศาสนาในศตวรรษที่ 16 เริ่มต้นในดินแดนเยอรมัน และประสบผลสำเร็จในที่สุด

การต่อสู้ทำให้จักรพรรดิอ่อนอำนาจมาก เป็นเหตุให้พวกขุนนางเยอรมันมีอิสระจากอำนาจของรัฐบาลกลาง ซึ่งเป็นการสนับสนุนระบบฟีวตัลในดินแดนเยอรมันให้เข้มแข็งขึ้นในศตวรรษที่ 11-12 ในขณะที่ระบบฟีวตัลในกลุ่มประเทศยุโรปตะวันตกอื่น ๆ กำลังเสื่อมสลายไปตั้งแต่ศตวรรษที่ 9 และ 10

2. สันตะปาปาอเล็กซานเดอร์ที่ 3 (Pope Alexander III, ค.ศ. 1157-1181) ประกาศบัญชาเนี่ยกรรรมพระเจ้าเฟรเดอริกที่ 1 (Frederick I หรือ Frederick Barbarossa, ค.ศ. 1152-1190)

ใน ค.ศ. 1175 สันตะปาปาอเล็กซานเดอร์ที่ 3 ประกาศบัญชาเนี่ยกรรรมพระเจ้าเฟรเดอริกที่ 1 ในฐานะที่พยายามแยกตัวออกจากศาสนจักรและแข่งขันอำนาจกับสันตะปาปาอย่างเปิดเผย โดยให้สิทธิบางประการแก่เจ้าและขุนนางเยอรมันเพื่อเป็นกำลังสนับสนุน พระเจ้าเฟรเดอริกที่ 1 ได้ยกทัพมาทำสงครามกับหัวเมืองภาคเหนือของอิตาลีที่ร่วมกันจัดตั้งสมาคมลอมบาร์ด (Lombard League) ค.ศ. 1176 ต่อด้านจักรพรรดิ โดยมีสันตะปาปาเป็นประธานของสมาคม พระเจ้าเฟรเดอริกที่ 1 พ่ายแพ้ที่เมืองลิกญาโน (Legnano) ใกล้เมืองมิลาน ในที่สุดสงครามยุติลงด้วยสนธิสัญญาสันติภาพคอนสแตนซ์ (Peace of Constance ค.ศ. 1177) จักรพรรดิยอมคืนดินแดนที่ยึดได้ให้แก่ศาสนจักร และยอมรับว่าสันตะปาปาที่คณะคาร์ดินัลเลือกตั้งนั้นถูกต้อง นอกจากนี้ยังได้ให้การรับรองความเป็นเอกราชในการปกครองตนเองของหัวเมืองอิตาลีภาคเหนือด้วย นับได้ว่าเป็นชัยชนะครั้งสำคัญ ไม่ใช่แต่เฉพาะสันตะปาปาเท่านั้น แต่รวมถึงหัวเมืองอิตาลีภาคเหนือด้วย ซึ่งจะมีผลต่อการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมยุโรปในเวลาต่อมา

3. สันตะปาปาอินโนเซนต์ที่ 3 (Pope Innocent III, ค.ศ. 1198-1216) ประกาศอินเทอดิกประเทศอังกฤษและบัญชาเนี่ยกรรรมพระเจ้าจอห์น (John, ค.ศ. 1199-1216)

ความขัดแย้งเกิดขึ้นเมื่อพระเจ้าจอห์นพยายามควบคุมวัดในอังกฤษห้ามส่งภาษีให้

สันตะปาปาที่โรม และไม่ยอมรับบาทหลวงสติเฟน แลงตัน (Stephen Langton) ที่สันตะปาปาอินโนเซนต์ที่ 3 แต่งตั้งให้เป็นอาร์คบิชอปแห่งแคนเทอเบอรี (Archbishop of Canterbury) สันตะปาปาจึงประกาศอินเทอดิคประเทศอังกฤษ แต่พระเจ้าจอห์นยังคงริบทรัพย์สินสมบัติของวัดต่อไป ในที่สุดสันตะปาปาจึงประกาศบัพพาศนียกรรมพระเจ้าจอห์น และปลดออกจากตำแหน่งกษัตริย์ด้วย ในขณะเดียวกัน สันตะปาปาสันนิบาตให้พระเจ้าฟิลิปที่ 2 แห่งฝรั่งเศส ริบทรัพย์สินและที่ดินของอังกฤษในฝรั่งเศส และดำเนินการลงโทษอังกฤษ พระเจ้าจอห์น ซึ่งต้องพบกับการแข็งข้อของขุนนางภายในประเทศอยู่แล้ว จึงจำต้องยอมอ่อนน้อมต่อสันตะปาปา ยอมชดใช้ค่าเสียหายและให้วัดในอังกฤษส่งเงินภาษีและค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ให้แก่สันตะปาปาที่โรม ความขัดแย้งจึงสิ้นสุดลง นับว่าเป็นชัยชนะของสันตะปาปาต่อกษัตริย์อีกครั้งหนึ่ง

4. สันตะปาปาบอนนิเฟสที่ 8 (Pope Boniface VIII, ค.ศ. 1294-1303) ประกาศบัพพาศนียกรรมพระเจ้าฟิลิปที่ 4 (Philip IV, ค.ศ. 1285-1314) แห่งฝรั่งเศส

ความขัดแย้งเกิดขึ้นใน ค.ศ. 1296 เมื่อพระเจ้าฟิลิปที่ 4 ทรงเรียกเก็บภาษีจากพระบาทหลวง เพราะต้องการเงินรายได้เพิ่มขึ้นมาใช้ในการบำรุงกองทัพ สันตะปาปาบอนนิเฟสที่ 8 คัดค้านด้วยการห้ามเจ้าผู้ครองนครต่าง ๆ เก็บภาษีจากพระโดยไม่ได้รับอนุญาตจากสันตะปาปา พระเจ้าฟิลิปที่ 4 จึงโต้ตอบด้วยการห้ามส่งทองคำไปยังกรุงโรมและห้ามสินค้าจากรัฐสันตะปาปาเข้ามาขายในประเทศฝรั่งเศส สันตะปาปาจึงประกาศบัพพาศนียกรรมพระเจ้าฟิลิปที่ 4 ในเวลาเดียวกันสันตะปาปากำลังมีปัญหาในโรมและซิซิลี เรื่องความขัดแย้งกับกษัตริย์ฝรั่งเศส จึงระงับไปชั่วคราว

ต่อมามีปัญหาขัดแย้งกันอีก ใน ค.ศ. 1300 เมื่อพระเจ้าฟิลิปที่ 4 ได้ลงโทษพระราชกณณะองค์หนึ่งว่าเป็นกบฏ สันตะปาปาได้เข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะถือว่ากษัตริย์ไม่มีอำนาจลงโทษพระ และจะต้องส่งเรื่องมายังสันตะปาปา แต่พระเจ้าฟิลิปที่ 4 ปฏิเสธ เพราะต้องการกำจัดข้อยกเว้นเรื่องพระมอภิสสิทธิ์ไม่ต้องขึ้นศาลหลวงซึ่งจะทำให้อำนาจรัฐบาลกลางอ่อนลง พระเจ้าฟิลิปที่ 4 โต้ตอบด้วยการส่งคนไปจับสันตะปาปามาขังไว้ สันตะปาปาซึ่งชรามากแล้วมีอายุถึง 80 ชันษา จึงสิ้นพระชนม์ใน ค.ศ. 1303

ความขัดแย้งครั้งนี้ นับว่าเป็นครั้งสุดท้ายระหว่างสันตะปาปาและกษัตริย์ เพราะหลังจากเหตุการณ์นี้แล้ว วงการสันตะปาปาอ่อนแอลงและตกอยู่ใต้อำนาจของกษัตริย์ฝรั่งเศสในสมัยการคุมขังแห่งบาบิโลเนีย ตั้งแต่ ค.ศ. 1305-1378

นักคิดสำคัญที่สนับสนุนอำนาจศาสนจักรมากกว่าอำนาจอาณาจักร

ในยุคกลาง มีนักคิดและนักการศาสนาหลายท่านที่แสดงความคิดเห็นทางการเมืองสนับสนุนอำนาจศาสนจักรและสันตะปาปา มากกว่าอำนาจอาณาจักรและกษัตริย์ ได้แก่

เซนต์ แอมโบรส (St. Ambrose, ค.ศ. 340-397)¹ เป็นบิชอปแห่งมิลาน ได้แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยโดยไม่เกรงกลัวอำนาจของอาณาจักรว่า ศาสนจักรมีอำนาจสูงสุดทางด้านจิตใจและการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่จะเรียกร้องให้คริสเตียนทุกคน รวมทั้งจักรพรรดิด้วยปฏิบัติตามคำสั่งของศาสนา และในหลายโอกาส เซนต์ แอมโบรส ปฏิเสธการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาให้แก่จักรพรรดิ โดยอ้างว่าจักรพรรดิทำผิดศีลธรรมในบางเรื่อง และห้ามจักรพรรดิเข้ามายุ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินสมบัติของวัด แต่ในขณะที่เดียวกันเขาเห็นว่าประชาชนควรเคารพเชื่อฟังคำสั่งจักรพรรดิไม่ควรก่อการกบฏ ถ้าจักรพรรดิไม่ดีหรือกระทำผิดศีลธรรมก็เป็นสิทธิและหน้าที่ของบิชอปที่จะลงโทษจักรพรรดิในฐานะเป็นคริสเตียน

เซนต์ ออัสติน (St. Augustine, ค.ศ. 354-430)² เป็นผู้ที่มีชื่อเสียงมากในบรรดาผู้นำทางศาสนาในยุคนี้ มีมรดกอันยิ่งใหญ่ทางศาสนาคริสต์แต่บิดาเป็นคนนอกคริสต ซึ่งก็กระตุ้นให้ออัสตินหันมาไปถือศาสนาคริสต์ คือความมั่งคั่งและอิสรภาพที่มีต่อเซนต์ แอมโบรส ในแง่ของการกล่าวพูดและท่วงท่าความคิดเห็นของตนเอง ออัสตินได้รับแต่งตั้งเป็นบิชอปแห่งเมืองฮิปโป (Hippo) ทางตอนเหนือของแอฟริกา

ผลงานเขียนสำคัญ คือหนังสือเรื่องเมืองของพระเจ้า (The City of God) กล่าวถึงเมืองที่ถือกำเนิด (The City of his Birth) และเมืองของพระเจ้า (The City of God) ซึ่งเริ่มแรกได้แก่เมืองของชนชาติฮีบรู (Hebrew Nation) ต่อมาหมายถึงวัดและเขตการปกครองของบิชอปซึ่งเป็นอาณาจักรคริสเตียน ตามประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ เมืองทั้งสองได้ต่อสู้กันเสมอเปรียบเสมือนกับชีวิตของมนุษย์ที่มีการต่อสู้กันระหว่างความดีกับความชั่ว ซึ่งจะสิ้นสุดลงด้วยชัยชนะของความดีเสมอ มนุษย์ต้องพยายามทำความดีเพื่อไถ่บาปดั้งเดิม (The Original Sin) โดยมีพระบาทหลวงในศาสนาคริสต์เป็นผู้ชี้ทางไปสู่สวรรค์ซึ่งเป็นเมืองของพระเจ้า เมื่อมนุษย์ทุกคนหรือทุกสังคมมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน ความเป็นสากลของมนุษยชาติก็เกิดขึ้น นับได้ว่าโรมเป็นอาณาจักรสากลแห่งแรก เพราะเป็นที่ตั้งของศูนย์กลางทางศาสนาคริสต์

นอกจากนี้ หนังสือเล่มนี้ยังกล่าวถึงกำเนิดและการล่มจมของอาณาจักรต่าง ๆ เช่น

---

¹Thompson, P.60.

²Thompson, PP.71-3.

อัสซีเรีย เปอร์เซีย มาซิโดเนีย และโรม เพื่อเป็นการป้องกันศาสนาคริสต์โดยให้เหตุผลว่าศาสนาคริสต์ไม่ได้มีส่วนรับผิดชอบต่อการล่มจมของอาณาจักรโรมันตามข้อกล่าวหาของพวกเขา นอกศาสนา ในทางตรงข้าม ศาสนาคริสต์มีส่วนสำคัญในการช่วยป้องกันกรุงโรมและชาวโรมันไว้ไม่ให้เสียหายอย่างมากจากการบุกรุกของพวกเขาอนารยชน

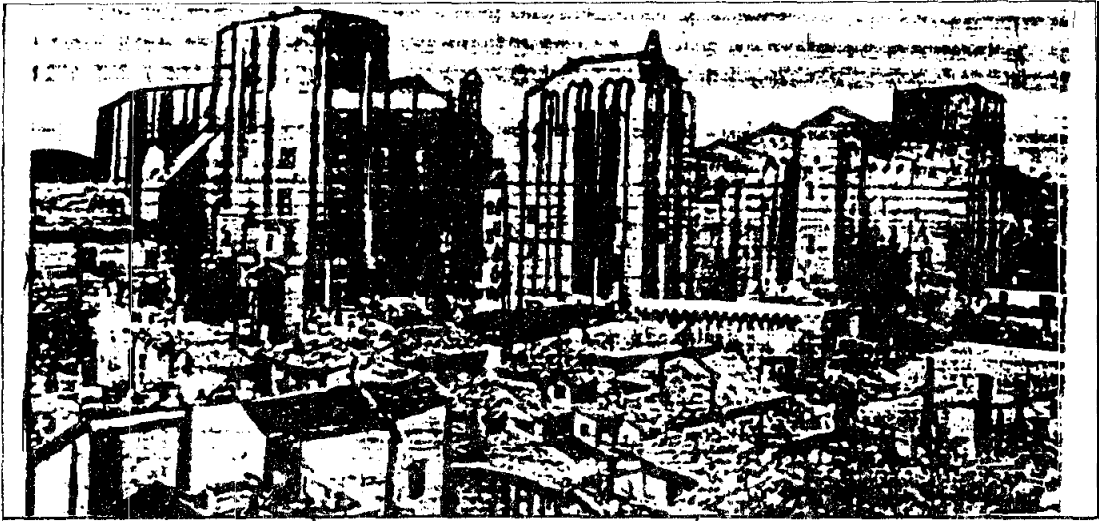
หนังสือเรื่องเมืองของพระเจ้า เป็นคัมภีร์ปรัชญาศาสนาคริสต์ที่สำคัญเล่มหนึ่งที่ช่วยให้ศาสนาคริสต์กลายเป็นสถาบันที่มีอำนาจมาก และเป็นพลังสร้างสรรค์ทางศาสนาตลอดระยะเวลาของความเสื่อมของอารยธรรมตะวันตกในยุคกลาง

ความเสื่อมของสันตะปาปา

ในยุคกลาง บทบาทและอิทธิพลของสันตะปาปามีมากจนเป็นที่เกรงขามของกษัตริย์ประเทศต่าง ๆ ในยุโรป มีการขัดแย้งเกิดขึ้นหลายครั้งและหลายสมัย ก่อให้เกิดความยุ่งยากในยุโรปเป็นเวลานาน อำนาจสันตะปาปามีสูงสุดในระหว่างศตวรรษที่ 11-13 และค่อย ๆ เสื่อมลงเป็นลำดับ เนื่องจากความอ่อนแอของสันตะปาปา และขณะเดียวกันอำนาจของกษัตริย์ในแต่ละประเทศ ซึ่งเป็นพลังอำนาจใหม่ในยุโรปได้เริ่มพัฒนา มีบทบาทมากขึ้น โดยชนชั้นกลางให้ความสนับสนุนและจงรักภักดีต่อกษัตริย์ ทำให้อำนาจของสันตะปาปาอ่อนลงเป็นลำดับ

สมัยสันตะปาปาเกรกอรีที่ 1 ศาสนาคริสต์สามารถแผ่ขยายอิทธิพลไปตลอดยุโรปตะวันตก ตั้งแต่สเปนไปจนถึงเกาะอังกฤษ สันตะปาปาเกรกอรีที่ 1 มั่งคั่ง ร่ำรวย มีอิทธิพลสูง ในขณะที่กษัตริย์ที่โรมอ่อนแอ สันตะปาปาเกรกอรีที่ 1 จึงตั้งพระองค์เองให้เป็นกษัตริย์ที่โรมด้วย แต่สันตะปาปองศ์ต่อ ๆ มาอ่อนแอ อำนาจการปกครองจึงตกอยู่ที่กษัตริย์โรมอีก มาจนถึงสมัยกษัตริย์เปแปง แห่งราชวงศ์คาโรลิงเจียนของอาณาจักรแฟรงค์ ซึ่งเป็นกษัตริย์พระองค์แรกที่ยกดินแดนที่ตีได้ให้เป็นธรณีสงฆ์อย่างสิทธิขาด ทำให้สันตะปาปาจึงมีตำแหน่งเท่ากับกษัตริย์ปกครองดินแดนแก่บปาศิได้เอง ทำให้สันตะปาปาและวัดมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นผลร้ายอย่างยิ่งต่อศาสนาคริสต์ เพราะทำให้ความโลภและแย่งชิงตำแหน่งสันตะปาปากัน ด้วยการติดสินบน และประพฤตินิยมชอบต่าง ๆ นานา เพื่อให้ได้เป็นใหญ่

นอกจากนี้ มีเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้อำนาจของสันตะปาปาและศาสนจักรเสื่อมลงได้แก่

ภาพปราสาทของสันตะปาปาที่เมืองอาวิญญองในระหว่างการคุมขังที่บาบิโลเนียและการแตกแยกครั้งใหญ่

การคุมขังแห่งบาบิโลเนีย (Babylonian Captivity หรือ Avignonese Papacy, ค.ศ. 1305-1378)¹ เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นใน ค.ศ. 1305 เมื่อสันตะปาปาคลีเมนต์ที่ 5 (Pope Clement V) ซึ่งเป็นชาวฝรั่งเศสได้รับเลือกตั้งให้เป็นสันตะปาปา หลังจากเสร็จพิธีแต่งตั้งแล้วพระองค์เสด็จไปประทับที่เมืองอาวิญญอง ซึ่งเป็นรัฐสันตะปาปาอยู่ทางตอนใต้ของฝรั่งเศส เพราะในเวลานั้นกรุงโรมมีความไม่สงบ ทำให้สันตะปาปาคลีเมนต์ที่ 5 ต้องตกอยู่ใต้อำนาจของพระเจ้าฟิลิปที่ 4 (Philip IV) นอกจากนี้สันตะปาปายังคงต่อมาล้วนแต่เป็นชาวฝรั่งเศสประทับอยู่ที่อาวิญญองเป็นเวลา รวม 70 ปี ตั้งแต่ ค.ศ. 1305-1379 ซึ่งทำให้สถาบันสันตะปาปาดกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกษัตริย์ฝรั่งเศส มีผลทำให้ประเทศอื่น ๆ ไม่พอใจและสงสัยในความยุติธรรมของสันตะปาปา เป็นเหตุให้รายได้ของวัดลดลง และมีการทุจริตคอร์รัปชันเกิดขึ้นทั่วไป นับว่าเป็นความเสื่อมเสียอย่างร้ายแรงในวงการศาสนาคริสต์

ความแตกแยกครั้งยิ่งใหญ่ (The Great Schism, ค.ศ. 1378-1417)² เหตุการณ์ครั้งนี้เกิดขึ้นเมื่อมีสันตะปาปาในเวลาเดียวกันถึง 2 พระองค์ คือสันตะปาปาเออร์บันที่ 6 (Pope Urban VI, ค.ศ. 1378-1379) เป็นชาวอิตาลี ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งสันตะปาปาที่โรมใน ค.ศ. 1378 และมีสันตะปาปาคลีเมนต์ที่ 7 (Pope Clement VII, ค.ศ. 1378-1394) เป็นชาวฝรั่งเศสประทับอยู่ที่อาวิญญอง เหตุการณ์ครั้งนี้แสดงถึงความแตกแยกในวงการศาสนจักรอย่างชัดเจน ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปแบ่งกันยอมรับสันตะปาปาในแต่ละแห่ง ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ทางการเมืองและเศรษฐกิจ เช่น ฝรั่งเศส สกอตแลนด์ คาสตีล อรากอน และนาวาร์ สนับสนุน

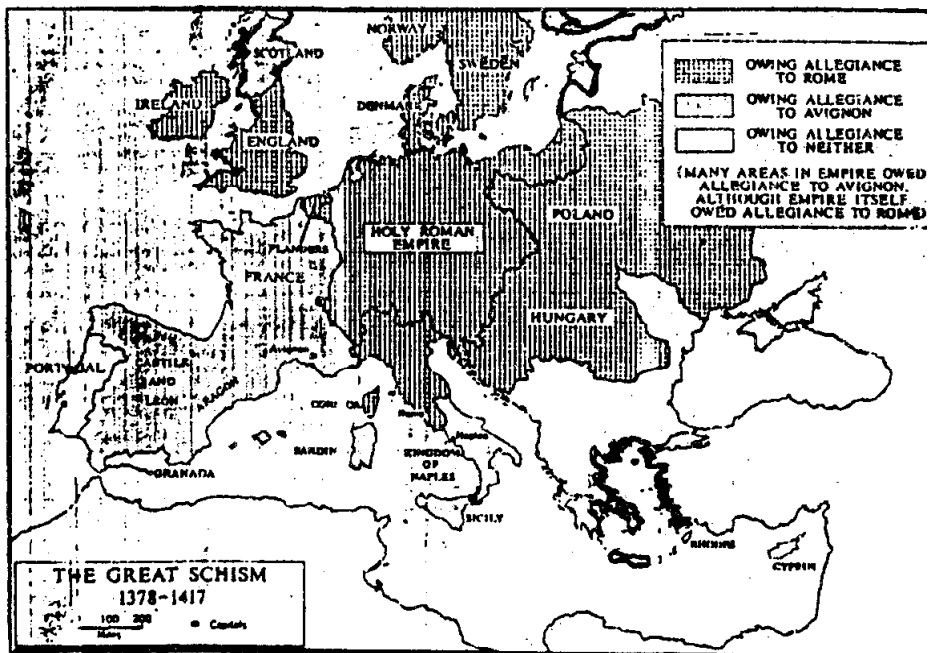
¹ คำว่า การคุมขังแห่งบาบิโลเนีย เป็นคำที่ได้มาจากเหตุการณ์อดีต เมื่อ 586 ปีก่อน ค.ศ. พระเจ้าเนบูคัดเนสซาร์แห่งบาบิโลนใหม่ได้จับชาวยิวไปเป็นเชลยในกรุงบาบิโลนเป็นจำนวนมาก

² Easton, PP.605-8.

สันตะปาปาที่อาวิญญอง ส่วนอังกฤษ โปรตุเกส ฟลานเดอร์ ฮังการี และโปแลนด์ สนับสนุนสันตะปาปาที่โรม เป็นต้น

ความแตกแยกครั้งนี้ ก่อให้เกิดความไม่สบายใจแก่บรรดาพระบาทหลวงทั้งหลายในยุโรป เพราะทำให้ศาสนาเสื่อมและสถาบันสันตะปาปาดำรงเรื่อย ๆ จึงได้มีความพยายามประนีประนอมกัน ด้วยการจัดประชุมพระราชคณะทั้งสองฝ่ายที่เมืองปิซ่า (Pisa) ทางเหนือของอิตาลี เรียกว่าสภาแห่งปิซ่า (Council of Pisa) ที่ประชุมตกลงให้สันตะปาปาทั้งสองพระองค์ลาออกจากตำแหน่งแล้วเลือกตั้งสันตะปาปาองค์ใหม่ ได้แก่สันตะปาปาอเล็กซานเดอร์ที่ 5 (Pope Alexander V) แต่สันตะปาปาองค์ใหม่ไม่มีความสามารถอะไรเด่นชัดมากนัก และสันตะปาปาเดิมทั้ง 2 พระองค์ก็ไม่ยอมลาออกจากตำแหน่ง จึงกลายเป็นว่ามีสันตะปาปา 3 พระองค์ในเวลาเดียวกัน

ต่อมาใน ค.ศ. 1414 มีการประชุมอีกครั้งหนึ่งที่เมืองคอนสแตนซ์ (Council of Constance) ซึ่งประสบผลสำเร็จ สันตะปาปาเกรกอรีที่ 12 (Pope Gregory XII, ค.ศ. 1406-1415) แห่งโรม ยอมลาออกจากตำแหน่ง และที่ประชุมประกาศไม่ยอมรับสันตะปาปาเบเนดิกที่ 12 (Pope Benedict XII, ค.ศ. 1394-1425) แห่งอาวิญญอง มีการเลือกตั้งสันตะปาปาองค์ใหม่ ได้แก่สันตะปาปามาร์ตินที่ 5 (Pope Martin V) ประทับที่โรม นับว่าเป็นการสิ้นสุดความแตกแยกครั้งยิ่งใหญ่ที่กินเวลานานเกือบ 40 ปี

ภาพแผนที่การแตกแยกครั้งใหญ่ ค.ศ. 1373-1417

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3

ให้นักศึกษาติดตามข่าวสาร ประวัติ และผลงานของสันตะปาปา จอห์น ปอลที่ 2 (Pope John Paul II) ซึ่งเป็นประมุขของศาสนาคริสต์ในปัจจุบันว่าอย่างไร เหมือน หรือแตกต่างกับสันตะปาปาในอดีตอย่างไร

สงครามครูเสด

สงครามครูเสด (The Crusade War, ค.ศ. 1096-1270) เป็นสงครามสู้รบกันระหว่างพวกคริสเตียนกับพวกมุสลิมเพื่อแย่งชิงเมืองศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา คือเมืองเยรูซาเล็ม (Jerusalem) เกิดขึ้นใน ค.ศ. 1096 ซึ่งเป็นสมัยที่สันตะปาปามีอำนาจรุ่งเรืองมาก ดังจะเห็นได้จากการที่พวกคริสเตียนทุกระดับตั้งแต่จักรพรรดิ กษัตริย์ ขุนนาง พระบาทหลวง ชนชั้นกลาง พ่อค้า ชาวไร่ชาวนา และทาส ได้มีส่วนร่วมไปในสงครามครั้งนี้ ด้วยเหตุผลต่าง ๆ ทั้งทางด้านศาสนา การเมือง เศรษฐกิจ สังคม ความเชื่อ และโดยเฉพาะการเกรงกลัวอำนาจและอิทธิพลของสันตะปาปาในขณะนั้น สงครามครูเสดกินระยะเวลายาวนานถึง 200 ปี มาสิ้นสุดใน ค.ศ. 1270 ซึ่งเป็นสมัยที่สันตะปาปาและศาสนจักรอยู่ในสภาวะเสื่อมลงอย่างมาก กล่าวได้ว่า สงครามครูเสดก็เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ศาสนาคริสต์เสื่อมลง

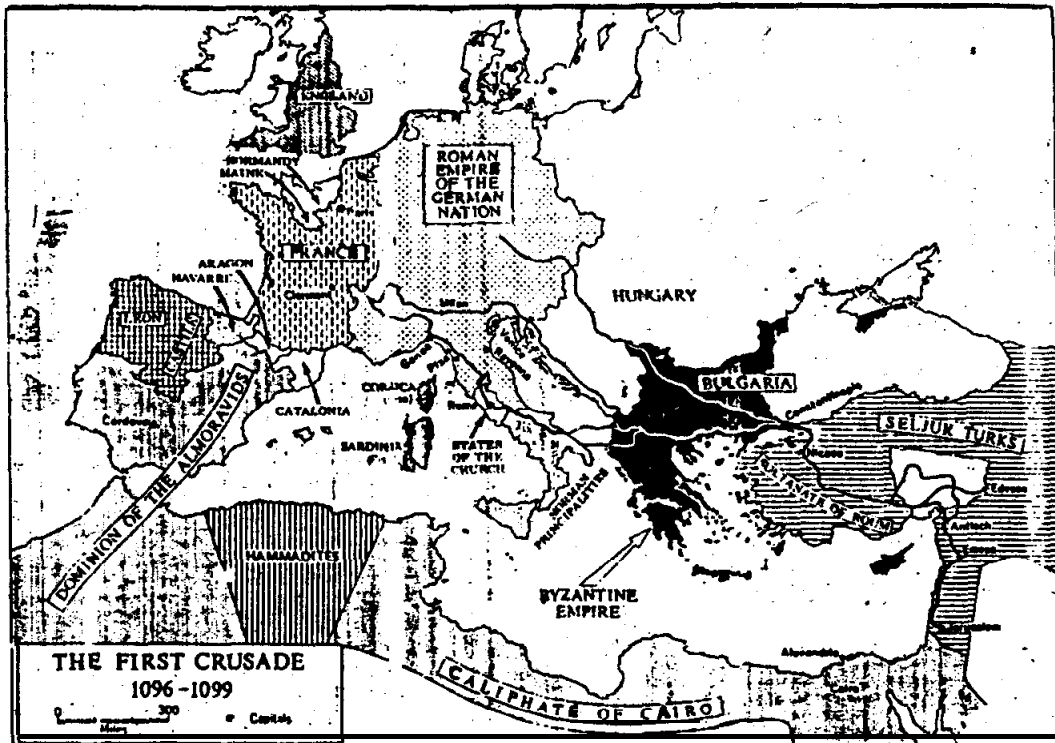
สาเหตุของสงครามครูเสด

ทางด้านศาสนาและการเมือง

บุคคลสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดสงครามครูเสด คือจักรพรรดิอเล็กซิอุส คอมมินุส (Alexius Comnenus) แห่งจักรวรรดิไบแซนไทน์ ได้ส่งสาสน์มายังสันตะปาปาเออร์บันที่ 2 (Pope Urban II, ค.ศ. 1088-1099) ให้ส่งกำลังไปช่วยปราบพวกเซลจุก เตอร์ก (Seljuk Turks) ซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม ได้ยึดกรุงเยรูซาเล็มไว้ และขัดขวางไม่ให้พวกคริสเตียนเดินทางไปจาริกแสวงบุญในเขตปาเลสไตน์ จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของจักรพรรดิอเล็กซิอุส คอมมินุส คือต้องการกอบกู้จักรวรรดิไบแซนไทน์มากกว่าเหตุผลอื่น แต่ได้อาเรื่องศาสนามาอ้างเพื่อขอความช่วยเหลือจากสันตะปาปาที่โรม

ฝ่ายสันตะปาปาเออร์บันที่ 2 มีความประสงค์จะรวบรวมศาสนจักรภาคตะวันตกและตะวันออกเข้าด้วยกันอยู่แล้ว โดยให้ขึ้นตรงต่อสันตะปาปาที่โรม ดังนั้นใน ค.ศ. 1095 สันตะปาปาเออร์บันที่ 2 จึงได้เรียกประชุมพวกพระบาทหลวง และขุนนางที่เมืองเคลมงต์ทางภาคกลางของฝรั่งเศส เพื่อชักชวนให้ไปทำสงครามเพื่อศาสนา นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่ชาว

ยุโรปมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่จะเดินทางไปสู้รบเพื่อศาสนา สงครามครั้งนี้มีชื่อว่าครูเสด (Crusade) มาจากภาษาฝรั่งเศสว่า Croisade ที่แปลว่า กางเขน (Cross) เพราะผู้ที่จะไปรบ ได้อเอาผ้าแดงมาเย็บเป็นรูปกางเขนติดกับเสื้อ

ภาพสงครามครูเสดครั้งที่ 1 ค.ศ. 1096-1099

ทางด้านเศรษฐกิจ

บุคคลที่ไปร่วมในสงครามครูเสด มีแรงบันดาลใจทางด้านเศรษฐกิจอยู่ด้วย มีความต้องการสินค้าฟุ่มเฟือยจากตะวันออกจำพวกผ้าไหมแพรพรรณ เครื่องถ้วยชาม และอื่น ๆ กรุงคอนสแตนติโนเปิลเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญ

ทางด้านสังคม

กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ไปสงครามเมื่อมีชีวิตรอดกลับมา จะมีฐานะทางสังคมที่ดีขึ้น เช่น ลูกชายคนรองซึ่งไม่ได้รับมรดกจากตระกูลก็จะมีโอกาสได้รับยศศักดิ์ ที่ดิน และทรัพย์สินเป็นรางวัล พวกเขาเสียดิน เมื่อไปสงครามครูเสดและมีชีวิตรอดกลับมาได้ก็ได้รับอิสรภาพเป็นต้น

ทางด้านความเชื่อ

พวกคริสเตียนเชื่อว่า การไปสงครามครูเสดเพื่อศาสนา เป็นเจตจำนงของพระเจ้า (It is the Will of God) ถ้าสิ้นชีวิตก็จะได้ไปอยู่กับพระเจ้าบนสวรรค์ ซึ่งเป็นจุดหมายสำคัญ ของพวกคริสเตียนทั้งหลาย

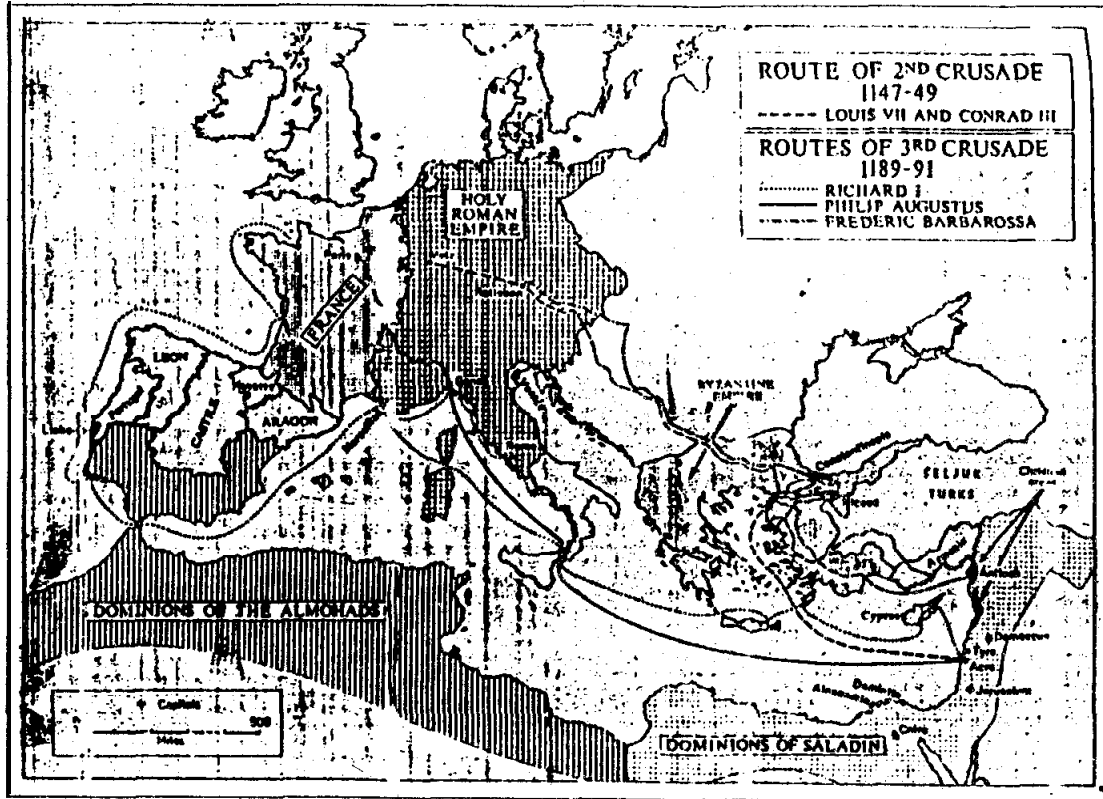

ภาพสงครามครูเสดครั้งสำคัญ ๆ

สงครามครูเสดครั้งสำคัญ ๆ 8 ครั้ง ได้แก่

สงครามครูเสดครั้งที่ 1 (ค.ศ. 1096-1099) นับเป็นครั้งสำคัญที่สุด มีการเดินทางไปเอเชียไมเนอร์เป็นครั้งแรก เรียกว่า สงครามครูเสดประชาชน (People's Crusade) มีปีเตอร์ เดอะ เฮอร์มิท (Peter, The Hermit) เป็นผู้นำประชาชน ชาวไร่ชาวนา ผู้ไม่มีความรู้ในการสงครามเลย และถูกฆ่าตายจำนวนมาก ในครั้งที่สอง เรียกว่า สงครามครูเสดขุนนาง (Knight's Crusade) ประกอบด้วยขุนนาง และอัศวินจากอิตาลี ฝรั่งเศส และนอร์มัน ยกทัพไปหลายทัพ นัดพบกันที่กรุงคอนสแตนติโนเปิลก่อนที่จะข้ามช่องแคบไปยังเอเชียไมเนอร์และเมืองเยรูซาเล็ม กองทัพขุนนางได้รับความช่วยเหลือเรื่องเสบียงอาหารและยานพาหนะจากจักรพรรดิโรมันตะวันออก โดยพวกผู้นำขุนนางเหล่านี้ต้องสาบานว่า ถ้าตีดินแดนจากพวกเตอร์กได้ จะปกครองในฐานะข้า

(Vassal) ของจักรพรรดิโรมันตะวันออก ในครั้งนี้ พวกขุนนางยึดเมืองต่าง ๆ ได้มากมาย เช่น เมืองนีเซีย (Niocea), เอเดสซา (Edessa), อันติออก (Antioch) และเยรูซาเล็ม (Jerusalem) ขุนนางได้ปกครองเมืองเหล่านี้ในฐานะเป็นอาณาจักรละติน (Latin States) ระหว่าง ค.ศ 1099-1144 และได้ทำประโยชน์ส่วนตนทางการค้ามากกว่าศาสนา ในที่สุดกลุ่มนี้อ่อนกำลังลง พวกเดอริก จึงยึดเมืองเอเดสซา และเยรูซาเล็มคืนได้

ภาพสงครามครูเสดครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3

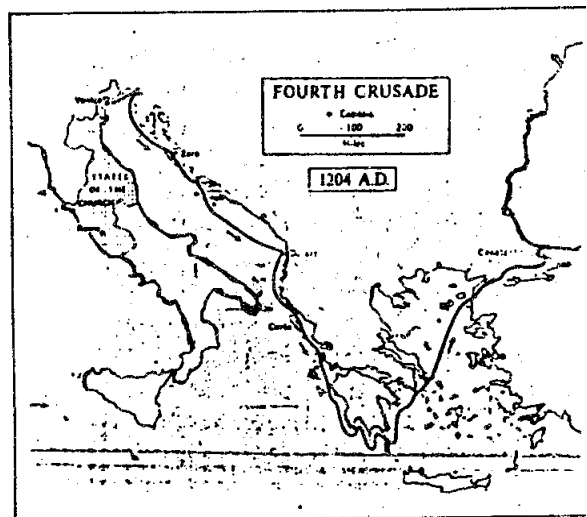
สงครามครูเสดครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1144-1149) เกิดจากแรงกระตุ้นของเซนต์ เบร์นาร์ด์ แห่งแชร์แวลส์ (St. Bernard of Clairvaux) พระชาวฝรั่งเศสที่ได้ทราบข่าวว่าเมืองเอเดสซา ถูกพวกเดอริกยึดครอง ในสงครามครั้งนี้ พระเจ้าหลุยส์ที่ 7 (Louis VII) แห่งฝรั่งเศส พระเจ้าคอนราดที่ 3 (Conrad III) แห่งเยอรมัน เป็นผู้นำทัพไปขับไล่ข้าศึกออกจากทางเหนือของเมืองเยรูซาเล็ม แต่ไม่ได้ไปถึงเมืองเอเดสซาตามความตั้งใจ เหตุการณ์ครั้งนี้แสดงว่าจุดประสงค์ของกษัตริย์ที่มาครั้งนี้ไม่ต้องการรบอย่างจริงจังเพียงแต่ต้องการยกฐานะตนให้ดีขึ้น

สงครามครูเสดครั้งที่ 3 (ค.ศ. 1189-1191) เรียกว่า สงครามครูเสดสามกษัตริย์ (Crusade of the Three Kings) เพราะมีกษัตริย์ 3 พระองค์ คือ พระเจ้าเฟรเดอริก บาร์บารอสซา

(Frederick Barbarossa) แห่งเยอรมัน, พระเจ้าริชาร์ดใจสิงห์ (Richard, the Lionhearted) แห่งอังกฤษ และพระเจ้าฟิลิป ออگุสตุส (Philip Augustus) แห่งฝรั่งเศส ไปทำสงครามครั้งนี้ เพราะได้ข่าวเมืองเยรูซาเล็มถูกยึดครองโดยพวกเตอร์ก พระเจ้าเฟรเดอริคทำการรบได้ผล แต่บังเอิญจมน้ำตายที่เอเซียไมเนอร์ใน ค.ศ. 1190 ส่วนพระเจ้าริชาร์ด และพระเจ้าฟิลิปทะเลาะกันอยู่เสมอ จึงไม่อาจจะร่วมมือกันยึดเมืองเยรูซาเล็มได้ พระเจ้าฟิลิปรู้สึกเบื่อหน่าย และเห็นว่ากลับไปรักษาผลประโยชน์ในประเทศฝรั่งเศสดีกว่า พระเจ้าริชาร์ดจึงต้องอยู่ทำสงครามตามลำพังอย่างกล้าหาญสมชื่อใจสิงห์ (Lionhearted) และได้ทำสัญญากับซาลาดิน (Saladin) แม่ทัพของเตอร์ก อนุญาตให้พวกคริสเตียนเดินทางเข้าเมืองเยรูซาเล็มได้โดยเสรี การรบครั้งนี้ไม่เกิดผลดีมากนัก เพราะเมืองเยรูซาเล็มยังอยู่ในความครอบครองของพวกมุสลิม

สงครามครูเสดครั้งที่ 4 (ค.ศ. 1202-1212) สันตะปาปาอินโนเซนต์ที่ 3 (Pope Innocent III) ชักชวนให้ขุนนางและพวกคริสเตียนไปตีเมืองเยรูซาเล็มคืนมา พวกขุนนางฝรั่งเศสและเยอรมันได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจากกลุ่มพ่อค้าเวนิสผู้มั่งคั่ง โดยมีสัญญาว่าจะต้องตีเมืองซารา (Zara) บนชายฝั่งยูโกสลาเวีย ซึ่งเป็นศัตรูของเวนิส ต่อมาพวกครูเสดตีเมืองซาราได้ และใน ค.ศ. 1204 ตีเมืองคอนสแตนติโนเปิลได้รับความเสียหายอย่างมาก ชาวเมืองเวนิสจึงถูกสันตะปาปาขับออกจากศาสนา แต่อย่างไรก็ตาม ชาวเวนิสก็ได้รับประโยชน์ทางการค้ากับตะวันออกอย่างมหาศาล

สงครามครูเสดครั้งนี้ นับว่าผิดเจตนาารมณ์เดิมโดยสิ้นเชิง เพราะการไปสงครามครูเสดแทนที่จะไปรบกับพวกเตอร์ก กลับไปรุกรานอาณาจักรโรมันตะวันออกเพื่อแสวงหาอำนาจ

ภาพสงครามครูเสดครั้งที่ 4

ทางการเมืองและผลประโยชน์ทางการค้า ซึ่งทำความเสื่อมเสียมาสู่วงการครูเสดทั้งหมด และทำให้อาณาจักรโรมันตะวันออกอ่อนแอมากจนไม่อาจจะฟื้นตัวได้อีก จนกระทั่งพวกออกโตมานเตอร์ก ได้ในเวลาอีกเร็วกว่าปีต่อมา

ใน ค.ศ. 1212 พวกเด็กชายหญิงชาวฝรั่งเศสสมัครใจไปสงครามครูเสด เดินทางไปชุมนุมกันที่เมืองท่ามาร์แซลส์ (Marseilles) ทางใต้ของฝรั่งเศส บุคคลเหล่านี้มีความเชื่อว่า พระเจ้าจะช่วยเหลือให้รบชนะศัตรูโดยไม่ต้องใช้อาวุธ ปรากฏว่าพวกเด็กเหล่านี้ถูกจับเป็นเชลย และถูกขายเป็นทาสจำนวนมาก สงครามครูเสดครั้งนี้ จึงเรียกว่า สงครามครูเสดเยาวชน (Children's Crusade)

สงครามครูเสดครั้งที่ 5 (ค.ศ. 1219-1221) สันตะปาปาอินโนเซนต์ที่ 3 ยังคงชักชวนให้พวกคริสเตียนไปทำสงครามครูเสดอยู่เนือง ๆ เพราะการสงครามแต่ละครั้ง ทำให้สันตะปาปามีบทบาทและอิทธิพลเพิ่มมากขึ้น ขอบเขตของสงครามก็ขยายกว้างขวางมากขึ้น ใน ค.ศ. 1219 พวกครูเสดยึดเมืองดามิตตา (Damietta) บนฝั่งแม่น้ำไนล์ในอียิปต์ได้ แต่ต่อมาใน ค.ศ. 1221 ถูกพวกมุสลิมยึดคืนได้

สงครามครูเสดครั้งที่ 6 (ค.ศ. 1228-1229) มีความสำคัญมาก เพราะพระเจ้าเฟรเดอริกที่ 2 (Frederick II) แห่งอาณาจักรโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ของประเทศชาติเยอรมัน ได้ยกทัพไปด้วยพระองค์เอง หลังจากผ่อนผันมาหลายครั้ง จนถูกบัพพาชียกรรมจากสันตะปาปาเกรกอรีที่ 9 (Pope Gregory IX) ในที่สุด ค.ศ. 1228 พระเจ้าเฟรเดอริกที่ 2 จึงเสด็จไปสงคราม แต่มีการเจรจาทันทีการทูตแทนการสู้รบ สุลต่านอียิปต์ยกพระราชธิดาให้อภิเษกสมรสด้วย และได้ทำพิธีราชาภิเษกเป็นกษัตริย์ครองเมืองเยรูซาเล็ม นับว่าพระเจ้าเฟรเดอริกที่ 2 ได้ทำคุณประโยชน์แก่พวกคริสเตียนมาก ทำสงครามโดยไม่ต้องเสียเลือดเนื้อ ต่อมาเมืองเยรูซาเล็มถูกพวกมุสลิมยึดได้ใน ค.ศ. 1244

สงครามครูเสดครั้งที่ 7 (ค.ศ. 1248-1251) พระเจ้าหลุยส์ที่ 9 (Louis IX หรือ St. Louis) มีศรัทธาในศาสนาจึงได้เกณฑ์ทัพไปสงครามครูเสด ยึดเมืองดามิตตาได้ใน ค.ศ. 1249 แต่ต่อมาพระเจ้าหลุยส์ที่ 9 ถูกจับตัวเป็นเชลย ต้องเสียเงินค่าไถ่เป็นจำนวนมากจึงได้รับอิสรภาพ

สงครามครูเสดครั้งที่ 8 (ค.ศ. 1270) พระเจ้าหลุยส์ที่ 9 ได้ยกทัพไปสงครามครูเสดอีกครั้ง ซึ่งเป็นสงครามครูเสดครั้งสุดท้าย โดยยกทัพไปเรือไปขึ้นฝั่งที่เมืองตูนิส (Tunis) ในแอฟริกาภาคเหนือ พระเจ้าหลุยส์ที่ 9 สิ้นพระชนม์ด้วยกาฬโรค (Black Death) ระบาดในกองทัพ

ต่อมาสันตะปาปาชักชวนพวกคริสเตียนให้ไปสงครามครูเสดอีกแต่ไม่สำเร็จ เพราะพวกคริสเตียนทำสงครามกับพวกมุสลิมมาเป็นเวลานานถึง 200 ปี แต่ไม่ประสบผลสำเร็จมากนัก

ทำให้เกิดความรู้สึกเบื่อบ่อย ประกอบกับอำนาจของสันตะปาปาเสื่อมลงเป็นลำดับ ในขณะที่เดียวกัน อำนาจของกษัตริย์ก็เพิ่มมากขึ้น ในที่สุด พวกมุสลิมที่ยึดครองดินแดนปาเลสไตน์ และเมือง เยรูซาเล็มได้โดยเด็ดขาด

ผลของสงครามครูเสด

ความสำคัญของสงครามครูเสดไม่ได้อยู่ที่สาเหตุแต่อยู่ที่ผลของสงคราม เพราะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากเกิดขึ้นในยุโรป ผลสำคัญของสงครามครูเสด พอจำแนกได้ ดังนี้คือ

ทางด้านศาสนา

ในแง่ของศาสนา สงครามครูเสดประสบกับความล้มเหลว เพราะไม่สามารถแย่งชิง ดินแดนปาเลสไตน์และเมืองเยรูซาเล็มมาจากพวกมุสลิมได้ ความล้มเหลวของสงครามครูเสด เกิดจากการมีกลุ่มบุคคลหลายพวกเดินทางไปสงครามโดยขาดระเบียบวินัย ขาดผู้นำที่มีประสิทธิภาพ และการจัดทำสิ่งพลและเสบียงอาหารไม่มี นอกจากนี้มีการทะเลาะวิวาทกันระหว่าง กลุ่มคนต่าง ๆ เช่น สันตะปาปา จักรพรรดิ กษัตริย์ เจ้าผู้ครองนครและเมืองต่าง ๆ บางครั้ง พวกคริสเตียนไม่ได้ทำสงครามศาสนากับพวกมุสลิม แต่เป็นการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวที่เอาเรื่องศาสนามาเป็นข้ออ้าง เช่นสงครามครูเสดครั้งที่ 4 ที่มีการทำลายเมืองคอนสแตนติโนเปิล

ทางด้านจิตใจ

สงครามครูเสดได้ทำลายความเชื่อทางศาสนาลงไปมาก สงครามอันยาวนานทำให้ คนจำนวนมากต้องเสียชีวิตและทรัพย์สิน ทำให้ชาวยุโรปเริ่มสงสัยเรื่องสวรรค์และโลกหน้าว่ามีจริงหรือไม่ หลังจากสงครามครูเสด ชาวยุโรปหันมาสนใจหาความสุขทางโลกมากขึ้น มีความสนใจศาสนาน้อยลง สิ่งต่าง ๆ ที่ชาวยุโรปพบในสงครามครูเสด ทำให้ชาวยุโรปตั้งข้อสงสัย และพยายามหาเหตุผลจากศาสนามากขึ้น แทนที่จะเชื่ออย่างมั่งงาย เหมือนเช่นก่อน และพยายาม ศึกษาหาความรู้ด้านต่าง ๆ มากขึ้น

ทางด้านการเมืองการปกครอง

ระบบฟิวดัลเสื่อมลง เพราะพวกขุนนางล้มตายในสงครามเป็นจำนวนมาก ประชาชน คนชั้นกลางเริ่มหันมาสนับสนุนอำนาจกษัตริย์ในส่วนกลางมากขึ้น

ทางด้านเศรษฐกิจ

ระบบแมนเนอร์เสื่อมไปพร้อม ๆ กับระบบฟิวดัล ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ การค้าเจริญเฟื่องฟูมากขึ้น เกิดเมืองใหม่ ๆ มีระบบการเงินและการธนาคาร

ทางด้านสังคม

พ่อค้าอิตาลีมีความมั่งคั่งเพิ่มมากขึ้น ฐานะและความเป็นอยู่ดีขึ้น ทำให้มีเวลาสนใจศึกษาค้นคว้าความรู้และสนับสนุนศิลปวิทยาการมาก เพื่อปรับปรุงชีวิตให้ดีขึ้น องค์ประกอบทางสังคมซับซ้อนมากขึ้น

ทางด้านวิทยาการ

สงครามครูเสดทำให้เกิดการเรียนรู้และถ่ายทอดศิลปวิทยาการ ระหว่างพวกคริสเตียนกับพวกมุสลิม ทำให้มีขนัตติธรรมทางศาสนา และยอมรับวัฒนธรรมของคนกลุ่มอื่น มีการศึกษาค้นคว้าทางด้านภูมิศาสตร์ การเดินเรือ และการสำรวจเส้นทางใหม่

กล่าวสรุปได้ว่า สงครามครูเสดถึงแม้ว่าจะทำลายชีวิตและทรัพย์สินของชาวยุโรปจำนวนมาก แต่ก็มีส่วนสำคัญในการผลักดันโลกให้มีความเจริญก้าวหน้า และเป็นเหตุการณ์ใหญ่สำคัญครั้งสุดท้ายในยุคกลางที่จะปูทางให้กับสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการ และสมัยใหม่ในเวลาต่อมา ซึ่งมีคุณค่ามากต่อประวัติศาสตร์มนุษยชาติ

สงครามครูเสดได้ชื่อว่า “เป็นความล้มเหลวที่ประสบผลสำเร็จมากที่สุด ในประวัติศาสตร์” เพราะสามารถยับยั้งการขยายตัวของพวกมุสลิม ได้ชั่วคราวหนึ่งซึ่งเป็นการยืดเวลาล่มสลายของอาณาจักรไบแซนไทน์ ออกไปประมาณ 200 ปี นอกจากนี้ชาวยุโรปและพวกมุสลิมต่างก็ได้รับบทเรียน ได้เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน จนมีคำกล่าวว่า “เป็นการถูกต้อง แม้จะเรียนรู้จากศัตรู”

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4

ให้นักศึกษาวาดเส้นทางไปสงครามครูเสดของพวกคริสเตียนกลุ่มต่าง ๆ เพื่อประกอบคำอธิบายเรื่องสงครามครูเสด

5. การปฏิรูปศาสนาในยุคกลาง

การปฏิรูปศาสนาได้ทำกันเรื่อยมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 5 เพราะตอนปลายสมัยอาณาจักรโรมประชาชนละเลยศานากันมาก ศีลธรรมเสื่อม และเมื่อมีการรุกรานจากพวกกอนารยชน ทำให้สันตะปาปาต้องหันไปสนใจทางด้านการเมืองการปกครองในอาณาจักรเพิ่มมากขึ้นไม่ได้เอาใจใส่ศาสนาเท่าที่ควร ประกอบกับสถาบันวัดและพระมีความมั่งคั่งร่ำรวยมาก ทำให้มีสภาพความ

เป็นอยู่หรือหรรษา ฟุ่มเฟือย มีการทุจริตคอร์รัปชัน การซื้อขายตำแหน่งพระราชคณะ การขาย ใบบุญไถ่บาป และอื่น ๆ ที่ทำให้ศาสนาเสื่อม คนเบื่อหน่ายคล้ายศรัทธา ดังนั้น การปฏิรูป ศาสนาจึงเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว โดยพวกพระที่สนใจและเคร่งครัดการปฏิบัติศาสนกิจเพื่อต้องการ ขจัดความไม่เหมาะสมทางศาสนาให้หมดไป

นักปฏิรูปศาสนาคนสำคัญ

เซนต์ เบนดิก (St. Benedict, ค.ศ. 480-534)¹ เป็นผู้ก่อตั้งสำนักบวชเบนดิก (Benedict Monastery) ขึ้นที่เมืองมอนเต คาสซีน (Monte Cassino) ทางตอนใต้ของกรุงโรม พระในสำนักบวช เบนดิก บางครั้งเรียกว่า พระชุดดำ (Black Monks) หรือ พระถือกฎ (Regular Clergy) มีกฎเบนดิก (Benedictine Order) สำหรับให้ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติสำคัญ 3 ประการ คือ ความมีใจบุญ (Charity) ความสมณะ (Poverty) และความเชื่อฟัง (Obedience) พระในสำนักบวชนี้จะต้อง ทำงานหนักทั้งทางด้านศาสนา และบ้านเมือง โดยแบ่งการทำงานในแต่ละวันเป็นดังนี้ คือ

สวดมนต์และประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

ทำงานในทุ่งนาเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ชาวไร่ชาวนา

ศึกษาเล่าเรียนและคัดลอกตำราศาสนาและวิชาการต่าง ๆ

พระถือบวชเหล่านี้รักษาระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด ไม่มีสมบัติส่วนตัวของใช้ เป็น กองกลางส่วนรวม เดินทางสั่งสอนประชาชนไปตามที่ต่าง ๆ นับได้ว่าพระกลุ่มนี้มีความสำคัญ ในการรักษาเอกสารโบราณที่ใช้มาจนถึงปัจจุบัน

สำนักบวชซิสเตอร์เซียน (Sistercian Monasteries) พระในสำนักบวชซิสเตอร์เซียน ได้รับ สมญาว่า พระชุดขาว (White Monks) ตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกที่เมืองมอลซิม (Molesme) ทางเหนือ ของแคว้นเบอร์กันดี กฎเกณฑ์ของสำนักบวชนี้คล้ายกับสำนักบวชอื่น ๆ ที่ต้องการให้สมาชิก มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย ช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น ทำงานหนัก ไม่มีสมบัติส่วนตัว สนับสนุน ให้ทุกคนสวดมนต์ด้วยตนเองเพื่อเข้าถึงพระเจ้า และให้มีการฝึกการออกรบ เพื่อป้องกันตนเอง และศาสนา

นอกจากนี้ ยังมีสำนักบวชอื่น ๆ อีกหลายแห่ง เช่น สำนักบวชของเซนต์ ดอมินิค (St. Dominic, ค.ศ. 1170-1221) และสำนักบวชของเซนต์ ฟรานซิส (St. Francis, ค.ศ. 1182-1226) เป็นต้น

---

¹ Carl Stephenson, *Medieval History : Europe From the Second to the Sixteenth Century*, 3rd.ed. (New York : Harper & Brothers, 1951), PP.67-8.

ขบวนการคลุณี (Cluny Movement) วัดคลุณี (Cluny Church) อยู่ทางตะวันออกเฉียงของฝรั่งเศส จัดตั้งโดยดยุกวิลเลียมแห่งอควิตัน (Duke William of Aquitaine) ใน ค.ศ. 910 โดยมีเจ้าอาวาสองค์แรกชื่อเบอร์โน (Burno)

ในศตวรรษที่ 11 วัดคลุณีเป็นศูนย์กลางของขบวนการปฏิรูปศาสนา ใน ค.ศ. 1046 มีการออกกฎการปฏิรูปศาสนาที่สำคัญ คือ

พระเจ้าต้องรักษาศิลพรหมจรรยาอย่างเคร่งครัด

ห้ามรับการแต่งตั้ง หรือรับมอบตำแหน่งจากขุนนาง

ถือว่าสันตะปาปามีอำนาจสูงสุด

นักปฏิรูปศาสนาในศตวรรษที่ 14 มีนักปฏิรูปคนสำคัญได้แก่

จอห์น วิคลิฟ (John Wycliffe, ค.ศ. 1320-1384)¹ เป็นชาวอังกฤษ สอนหนังสือที่มหาวิทยาลัยอ็อกฟอร์ด มีความคิดก้าวหน้า โจมตีอำนาจเด็ดขาดทางศาสนาของสันตะปาปา และความประพฤติที่ไม่ถูกต้องของพระและเจ้าหน้าที่ทางศาสนา เขากล่าวว่าอำนาจสูงสุดทางเทววิทยาคืออยู่ที่คัมภีร์ไบเบิล ดังนั้นใน ค.ศ. 1382 เขาได้แปลคัมภีร์ไบเบิลฉบับวัลเกต เป็นภาษาพื้นเมืองอังกฤษ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้ศึกษาด้วยตนเอง และจะได้เข้าใจถึงความจริงแท้ของศาสนา

จอห์น ฮุส (John Hus)² เป็นอาจารย์สอนศาสนาในมหาวิทยาลัยปราก เป็นผู้เคร่งครัดศาสนา และนับถือแนวความคิดของจอห์น วิคลิฟมาก เขาไม่พอใจความประพฤติไม่เหมาะสมของพระ ไม่เห็นด้วยกับการบังคับสวดมนต์เป็นภาษาละตินอย่างเด็ดขาด ฮุสมีความเห็นว่า ควรจะใช้ภาษาพื้นเมืองที่ประชาชนเข้าใจได้ด้วยตนเอง เขาประณามการขายใบอนุญาตไถ่บาป และพิธีกรรมทางศาสนาบางอย่าง การต่อต้านกิจกรรมศาสนาที่ไม่เหมาะสมของฮุสทำให้สันตะปาปาและจักรพรรดิไม่พอใจ ในที่สุดฮุสถูกพิจารณาโทษจากที่ประชุมเมืองคอนสแตนซ์ให้เผาทั้งเป็น รวมทั้งการเผาทำลายหนังสือของเขาด้วย การสิ้นชีวิตของฮุสครั้งนี้ ก่อให้เกิดความไม่สงบขึ้น ประชาชนที่นับถือศาสนานิกายฮุสไซต์ (Hussite) ได้แยกตัวออกไป จัดตั้งประเทศใหม่ คือประเทศโบฮีเมีย (Bohemia)

การปฏิรูปศาสนาในศตวรรษที่ 14 และ 15 ไม่ประสบผลสำเร็จ แต่เป็นแนวทางการคิดสำคัญที่มีอิทธิพลต่อนักปฏิรูปศาสนาในสมัยหลัง ที่ได้ทำการปฏิรูปศาสนาสำเร็จใน

---

¹Easton, P.613.

²Easton, PP.613-4.

ศตวรรษที่ 16 ทำให้ศาสนาคริสต์ถูกแบ่งออกเป็น 2 สาขาใหม่ คือ ศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก (Roman Catholic) และศาสนาคริสต์โปรเตสแตนต์ (Protestant)

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 5

ให้นักศึกษาวิเคราะห์ว่าทำไมการปฏิรูปศาสนาในปลายยุคกลางไม่ประสบผลสำเร็จ และมีผลต่อการปฏิรูปศาสนาในยุคใหม่ตอนต้นหรือไม่ อย่างไร

สรุป

ศาสนาคริสต์และสันตะปาปามีบทบาทสำคัญ และมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเมือง การปกครอง การสงคราม เศรษฐกิจ สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวยุโรปยุคกลาง วัดมีรายได้และมีความมั่งคั่งมาก ศาสนจักรและอาณาจักรมีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างมาก เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความขัดแย้งหลายครั้ง ระหว่างอำนาจของสันตะปาปาและกษัตริย์ในยุคกลาง เรื่องราวของนักคิดและนักปฏิรูปศาสนาในยุคกลาง สงครามครูเสดเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้ศาสนาเสื่อมถอยห่างไปจากความเสื่อมโทรมของวงการศาสนา

การประเมินผลท้ายบทที่ 4

1. จงอธิบายความหมาย (Meaning) และความสำคัญ (Significant) ของคำต่อไปนี้

1.1 Seven Sacraments

1.2 Isidore Mercator

1.3 Excommunicate

1.4 Pope Gregory VII

1.5 Concordat of Worms

1.6 The City of God

1.7 The Great Schism

1.8 St. Benedict

1.9 White Monks

1.10 John Hus

- 2 . จงอธิบายสาเหตุและผลที่ทำให้ศาสนจักร และสันตะปาปาที่โรม มีบทบาทและอิทธิพลต่อการเมือง การปกครอง การสงคราม เศรษฐกิจ สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ และวิถีชีวิตของชาวยุโรปในยุคกลางมาให้เข้าใจ